

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA EKONOMICKÁ

Bakalářská práce

Brexit-příležitost nebo hrozba?

Brexit-opportunity or threat

Roman Bubeníček

Plzeň 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

„Brexit-příležitost nebo hrozba?“

vypracoval/a samostatně pod odborným dohledem vedoucí/vedoucího bakalářské práce za použití pramenů uvedených v příložené bibliografii.

Plzeň dne 25.4.2022

v. r. *Roman Bubeníček*

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval Ing. et Ing. Miloši Novému za ochotu, čas, cenné rady, připomínky a odborné vedení této bakalářské práce.

Obsah

Úvod.....	8
1 Výhody a nevýhody mezinárodního obchodu	10
1.1 Teorie absolutních výhod	10
1.2 Teorie Komparativních výhod	11
1.3 Přebytek spotřebitele a výrobce	12
1.4 Specializace, směna a bohatství	16
1.4.1 Specializace	16
1.4.2 Směna.....	17
1.4.3 Dobrovolná směna	17
1.4.4 Bohatství	17
1.5 Mezinárodní obchod.....	18
1.6 Důvody mezinárodního obchodu	18
1.6.1 Rozdíly v dostupnosti přírodních zdrojů	19
1.6.2 Rozdíly ve vkusu spotřebitelů.....	19
1.6.3 Rozdíly v nákladech.....	19
1.7 Přínosy mezinárodního obchodu.....	20
1.8 Výhody mezinárodního obchodu	20
1.8.1 Snižování cen.....	20
1.8.2 Rozšíření sortimentu zboží	21
1.9 Nevýhody mezinárodního obchodu	21
1.9.1 Zneužití málo ekonomicky vyspělé země.....	21
1.9.2 Levná pracovní síla	21
2 Vymezení stupňů ekonomické integrace	23
2.1 Zóna volného obchodu	23

2.2	Celní unie	24
2.3	Společný trh	25
2.4	Hospodářská a měnová unie.....	27
2.4.1	Hospodářská unie.....	27
2.4.2	Měnová unie	27
2.5	Politická unie.....	28
2.6	Evropská integrace	29
2.6.1	Karel Veliký.....	29
2.6.2	Pax Britannica (britský mír)	30
2.6.3	Marshallův plán	30
2.6.4	Pax Americana (americký mír).....	31
2.6.5	Železná opona	31
2.6.6	Schumanova deklarace	31
3	Politicko-hospodářské vztahy před brexitem.....	33
3.1	Politické vztahy	33
3.2	Hospodářské vztahy	36
3.3	Finanční trh před brexitem	36
3.3.1	Srovnání finančního sektoru v mezinárodním měřítku.....	39
3.3.2	Zaměstnanost před brexitem	41
3.3.3	Obchod s finančními službami	42
3.3.4	Obchodování ve finančním sektoru s EU	44
3.3.5	Obchodování s USA a zeměmi mimo EU	45
3.3.6	Kurz libry proti dolaru v roce 2016	46
4	Politicko-hospodářské vztahy po brexitu.....	47
4.1	Politické vztahy	47

4.2	Hospodářské vztahy	47
4.3	Dopady na Velkou Británii	48
4.3.1	Zaměstnanost ve finančním sektoru po brexitu	49
4.3.2	Kurz libry proti dolaru po brexitu	50
4.3.3	Obchodování s EU a USA	51
4.3.4	Obchodování země EU a mimo EU	51
4.3.5	Hrozba pro Spojené království	52
4.3.6	Příležitost pro Spojené království	52
4.3.7	Dopady na Evropskou unii	53
4.3.8	Hrozba pro Evropskou unii	53
4.3.9	Příležitost pro Evropskou unii	53
5	Doporučená řešení	55
5.1	Švýcarské dohody	55
5.2	Možnost Švýcarského řešení	55
5.3	Dohoda EU a Norska (EHP)	56
5.3.1	Volný pohyb služeb	57
5.4	Možnost Norského řešení	60
5.5	Možnost jiné dohody	60
5.5.1	Snížení integračního stupně	60
	Závěr	62
	Seznam použitých zdrojů	63
	Seznam tabulek	65
	Seznam obrázků	66
	Seznam zkratk	67

Přílohy

Abstrakt

Abstract

Úvod

Brexitová dohoda mezi Velkou Británií a Evropskou unií patřila do konce roku 2020 mezi nejvíce diskutovaná témata v oblasti teoretické a praktické hospodářské politiky. Evropská unie tak řešila jednu z nejsložitějších otázek od doby svého vzniku. Šlo o proces dezintegrace, s kterým se doposud nesešla, tento proces byl výsledkem negativního výsledku lidového referenda. Do této doby se Evropská unie setkávala pouze s dílčími problémy v rámci ekonomické integrace. Shoda se na toto téma našla na poslední chvíli. Ukázalo se však, že doposud přinesla více škody než užitku, a to jak ze strany Evropskou unie, tak i ze strany Spojeného království.

Dané téma jsem si vybral proto, že je velmi atraktivní jak z teoretické, tak praktické stránky, kde se vzájemně prolínají racionální i emocionální argumenty. Také se řadu let zabývám mezinárodním trhem a s tím související mezinárodní politikou, protože tato témata jsou velice úzce propojena. Protože většina rozhodnutí velmocí ovlivňuje mezinárodní trhy, budu se této problematice více věnovat.

Cílem bakalářské práce je nalezení odpovědi na otázku, zdali zvolená forma brexitu je pro Velkou Británii příležitostí nebo hrozbou v rámci jednotlivých stupňů ekonomické integrace. V rámci omezeného rozsahu se bude bakalářská práce zabývat problematikou brexitu pouze v oblasti finančního sektoru britské ekonomiky.

Bakalářská práce se skládá z pěti částí. Obsahem první části bude popis výhod a nevýhod mezinárodního obchodu. Bude to popsáno na teorii absolutních a komparativních výhod, přebytku spotřebitele a výrobce a na přínosech a rizicích pro ekonomiku.

Obsahem druhé části bude charakteristika podstaty a obsahu ekonomické integrace pohledem jednotlivých integračních stupňů jako jsou pásmo volného obchodu, celní unie, společný trh, hospodářská a měnová unie a politická unie.

Následující část se bude zabývat politicko-hospodářskými vztahy Velké Británie a Evropské unie v předbrevitovém období. Bude se věnovat tomu, jak vypadal finanční trh předbrevitovým referendem konaném v roce 2016.

Čtvrtá část bude zaměřena na analýzu politického a hospodářského dopadu brexitu na Velkou Británii a Evropskou unii z pohledu budoucích příležitostí a hrozeb. Budou v ní

použita data získaná v třetí části bakalářské práce. Dále se v rámci kapitoly budou řešit důležité otázky, které byly projednávány v rámci brexitových vyjednávání.

V závěrečné části práce budou formulována konkrétní doporučení a závěry v oblasti hospodářské politiky pro podporu příležitostí a utlumení hrozeb brexitu. Bude zde vysvětleno, proč jsou daná řešení nejvýhodnější.

Při zpracování budou použity metody komparace a analýzy. Veškerá dostupná data budou čerpána ze statistických databází, webů a literatury související s tématem brexitu. V bakalářské práci je použita citační norma APA 6.

1 Výhody a nevýhody mezinárodního obchodu

1.1 Teorie absolutních výhod

Ta byla poprvé popsána skotským ekonomem Adamem Smithem, který spojoval fyziokraty a merkantilisty. Fyziokraté jsou názoru, že bohatství národů se odvozuje od hodnoty zemědělské půdy. Oproti tomu merkantilisté jsou toho názoru, že síla ekonomiky je měřena podle množství zlata v zemi. Za zboží se platí zlatem. Jde jim tedy o to, aby ekonomika nepřicházela o zlato, což je způsobeno dovozní ekonomikou. Jsou toho názoru, že řešením je styl vývozní ekonomiky, kdy získávají zlato z ostatních ekonomik. Adam Smith je považován za zakladatele moderní ekonomie.

Teorie absolutních výhod spočívá ve specializaci na činnost, v které má subjekt absolutní výhodu. Autor popisuje danou výhodu za pomoci příkladu dvou pekařů. Existují dva lidé Karel a Milan. Oba rádi pečou a rozhodli se zkusit upéct dva druhy sladkého pečiva. Jedním jsou kremrole a druhým jsou laskonky. Příklad je doplněn tabulkami. Nejprve je představena situace, kdy oba celý den pečou oba druhy sladkého pečiva. Musí proto půl dne péct kremrole a zbytek dne laskonky.

Tabulka 1: Pečení půl na půl

Pečení (1/2 na 1/2)	Kremrole (ks)	Laskonky (ks)	Celkem (ks)
Karel	20	25	45
Milan	30	15	45

Zdroj: zpracováno autorem

Na tabulce 2. je vidět, že Karlovi jde lépe pečení laskonek, naopak Milanovi pečení kremrolí. Poté se tedy rozhodnou, že oba budou péct ten druh pečiva, který jim jde lépe. U Karla jsou to laskonky a u Milana naopak kremrole. Níže jsou vidět výsledky pečení, kdy se oba věnují tomu, v čem mají absolutní výhodu.

Tabulka 2: Pečení při využití výhody

Pečení (výhoda)	Kremrole (ks)	Laskonky (ks)	Celkem (ks)
Karel	0	50	50
Milan	60	0	60

Zdroj: zpracováno autorem

Zde je vidět, že při využití absolutní výhody upekli Karel 50 laskonek za celý den a Milan 60 kremrolí. Oba soustředili energii na to, v čem mají absolutní výhodu.

Následujícím krokem je směna toho, čeho je dostatek za to, co nemáme. Zainteresované osoby se spolu dohodnou na směnném kurzu obou druhů zboží. V příkladu jsou 2 kremrole za 1 laskonku. Dojde tedy k výměně a vznikne následující situace

Tabulka 3: Směna

Směna (konečná)	Kremrole (ks)	Laskonky (ks)	Celkem (ks)
Karel	20 (+20)	40 (-10)	60
Milan	40 (-20)	10 (+10)	50

Zdroj: zpracováno autorem

Výsledkem je, že po směně jsou na tom oba lépe. Když oba pekly půl na půl, výroba obou dosahovala 45 kusů (viz 1. tabulka), avšak při využití absolutní výhody dosáhli celkem 60 a 50 kusů. Došlo ke zvýšení celkových výstupů u obou subjektů. Avšak v případě absolutní výhody jde o to, že směňují výroby nebo služby s někým, nad kterým mám absolutní výhodu.

1.2 Teorie Komparativních výhod

Byla poprvé popsána britským ekonomem Davidem Ricardem, který je představitelem klasické školy ekonomie. Teorie komparativních výhod je rozšířením teorie absolutních výhod. S teorií komparativních výhod také souvisí náklady příležitosti, zdali je ekonomika ochotna vzdát se produkce méně efektivního zboží. Autor teorii

komparativních výhod popisuje na příkladu ekonomik dvou zemí účastnících se mezinárodního obchodu. I když by jedna ekonomika byla ve všem lepší než druhá, vždy se najde zboží nebo služba, kde má druhá země komparativní výhodu vůči první zemi.

Komparativní výhodou je možno chápat jako situaci, kdy je subjekt lepší v dané činnosti oproti jiným činnostem, avšak nemá absolutní výhodu. (Holman, 2016, s. 111) V tomto příkladu se jedná o mezinárodní obchod, kdy Česká republika využívá svojí komparativní výhodu při výrobě aut a Tchaj-wan při výrobě procesorů. To znamená, že do České republiky jsou přiváženy procesory z Tchaj-wanu kvůli tomu, jelikož je jejich výroba v Tchaj-wanu relativně efektivnější. To samé je možno aplikovat i při obráceném toku zboží, v našem případě aut do Tchaj-wanu. Jde tedy o to, že země vyrábějí to, co vyrábí efektivněji.

Za zmínku zde také stojí teorie makroekonomy Nicholase Gregory Mankiwa, která tvrdí, že po směně na tom nemusí být vždy oba subjekty lépe než před směnou. Může dojít k okamžiku, kdy se jedna ze stran cítí být směnou ochuzena. Výsledkem je, že po směně převažuje počet těch, kteří si směnou polepšili. Teorie ekonomy Mankiwa je rozšířením myšlenky Ricarda. Jako příklad je otevření trhu České republiky zahraničním firmám při vstupu do EU. V tomto případě se nejvíce ozývá skupina těch, kteří sice mají velké lobby, ale nejsou konkurenceschopní. Do této skupiny nekonkurenceschopných patří například zemědělci. Firmy, které na tomto získali jsou naopak pro setrvání v EU.

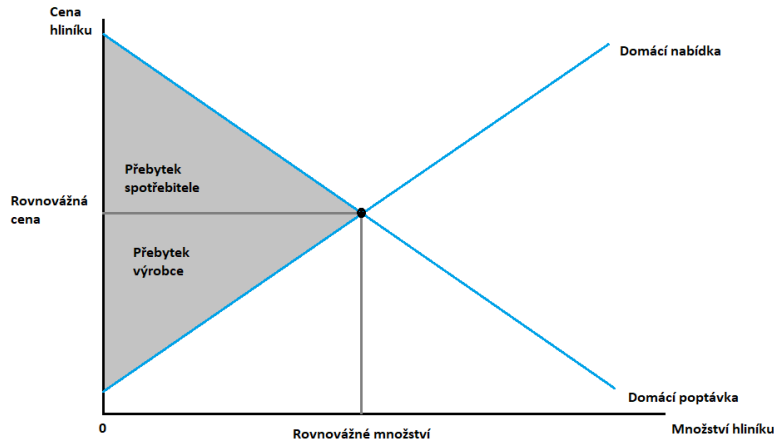
Mankiw popisuje obchod jako: „*Obchod zvětšuje ekonomický blahobyt národa, neboť přínosy těch, kteří z něho získávají, převyšují ztráty, kteří na něm tratí*“ (Mankiw, 2009, s. 194)

1.3 Přebytek spotřebitele a výrobce

K pochopení přebytku spotřebitele a přebytku výrobce je použit příklad země A zabývající se výrobou hliníku. Země A se neúčastní obchodování a je tedy odříznuta od zbytku světa. Vedení země se však rozhodlo, že by změnilo svůj přístup k obchodu a účastnilo se mezinárodního obchodu.

Na obrázku č.1 je vidět, že když nedochází k mezinárodnímu obchodu, tak se cena přizpůsobuje tak, aby se domácí poptávka rovnala domácí nabídce.

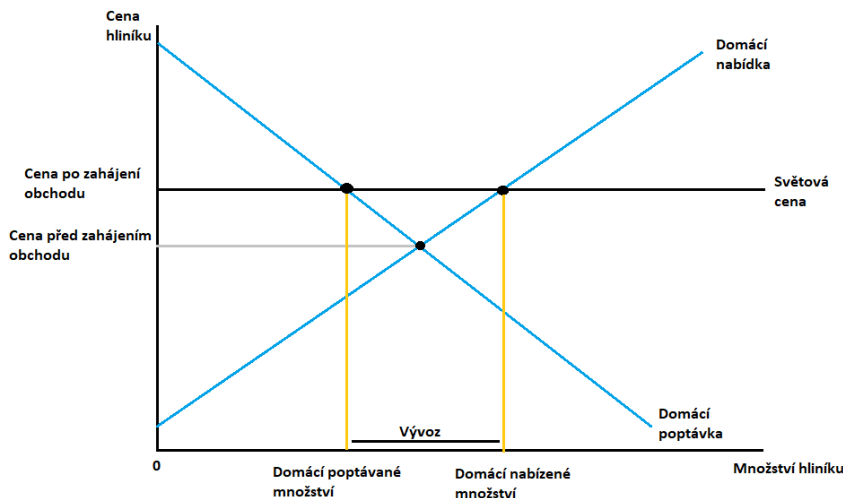
Obrázek 1: Rovnováha bez mezinárodního obchodu

Zdroj: Mankiw N. G. (2009), zpracováno autorem

Aby mohlo být zodpovězeno, zdali se zemi A vyplatí obchod, je nutné porovnávat cenu hliníku v zemi A s cenou hliníku v ostatních zemích. Pro tento případ bude použito označení světová cena. Velikost země A je tak malá, že neovlivňuje světové ceny. Důležitým faktorem pro producenty hliníku je, zdali je světová cena vyšší než cena rovnovážná nebo nižší. Jestliže je domácí cena země A nižší, znamená to, že má země komparativní výhodu ve výrobě hliníku. Jestliže je naopak cena vyšší, komparativní výhodu mají ve výrobě hliníku ostatní země. Pokud by cena byla vyšší, tak se země A stane dovozcem hliníku.

Obrázek 2: Mezinárodní obchod ve vyvážející zemi

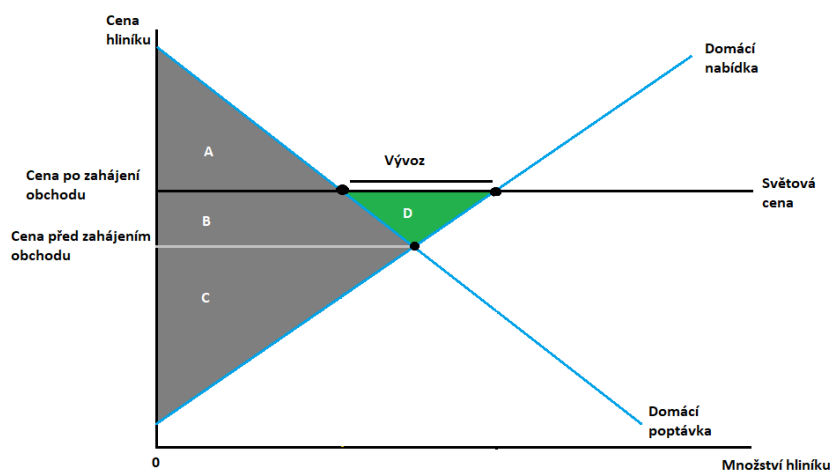

Zdroj: Mankiw N. G. (2009), zpracováno autorem

Jakmile je v zemi A povolen mezinárodní obchod, domácí cena se zvýší na úroveň ceny světové. Nabídková křivka znázorňuje množství hliníku nabízené prodávajícími v zemi A. Poptávková křivka znázorňuje množství hliníku poptávané kupujícími v zemi A. Jelikož je domácí nabízené množství větší než domácí poptávané množství, dochází v zemi A k prodeji hliníku do ostatních zemí. I když se změní nabízené a poptávané množství hliníku, trh zůstane v rovnováze, protože se objeví nový účastník na trhu, a tím se stávají ostatní země světa. Poptávková křivka je dokonale elastická, takže si země A může koupit hliníku, kolik si přeje.

Z obrázku 2 je patrné, že ne všichni z toho mají prospěch. V tomto případě to způsobí, že domácí cena se zvýší na úroveň ceny světové. Pro spotřebitele dojde ke zvýšení ceny hliníku. Naopak přebytek mají výrobci hliníku, kteří mohou prodávat za vyšší cenu.

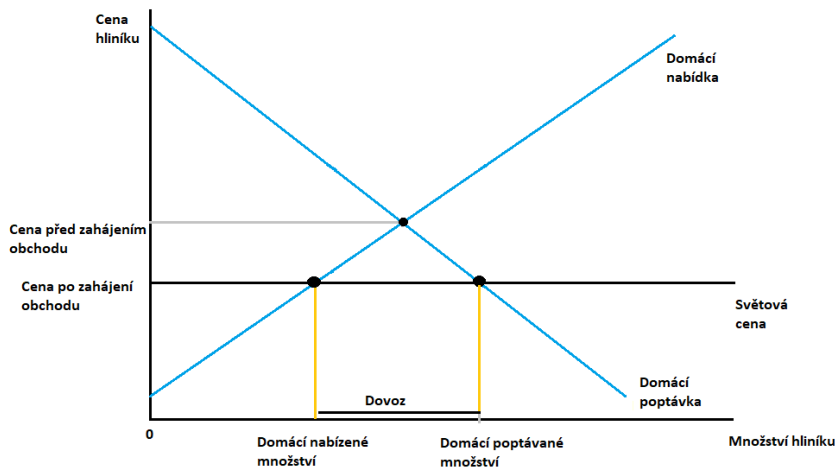
Obrázek 3: Blahobyt ve vyvážející zemi

Zdroj: Mankiw N. G. (2009), zpracováno autorem

Na obrázku 3 je zobrazena situace, kdy se domácí cena zvýší na světovou cenu. V tomto případě dojde ke zvýšení přebytku výrobce z plochy C na $C+B+D$. Oproti tomu se sníží přebytek spotřebitele, který představuje plocha A. Na následujících obrázcích je situace, kdy je domácí cena vyšší než světová. V případě přebytku výrobce je zvýšen celkový přebytek o částku plochy A. To dokazuje, že obchod zvyšuje celkový blahobyt země.

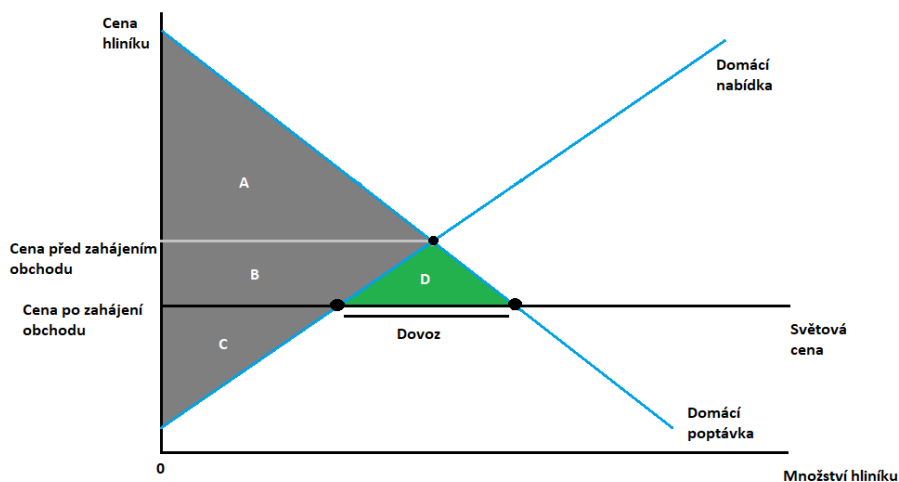
Obrázek 4: Mezinárodní obchod v dovážející zemi

Zdroj: Mankiw N. G. (2009), zpracováno autorem

Je zde možné vidět, pokud je při otevření obchodu domácí cena vyšší než světová cena, dochází k dovozu, a tedy i k poklesu ceny. Země A se tedy stává dovozcem hliníku. Nabídka je dokonale elastická z důvodu malé ekonomiky. Země tedy může koupit hliníku, kolik chce.

Obrázek 5: Blahobyt v dovážející zemi

Zdroj: Mankiw N. G. (2009), zpracováno autorem

Na obrázku 5 je ukázáno, pokud je cena před obchodováním vyšší než světová cena, dojde k jejímu snížení. Přebytek spotřebitele vyjadřuje součet ploch A+B+D. Oproti tomu je vidět pokles přebytku výrobce na plochu C. Opět je dokázáno, že někdo na obchodu získá

a někdo ztratí. V tomto případě získali spotřebitelé, protože se cena snížila. Přebytek se zvýší o částku plochy D. Obchod zvyšuje celkový ekonomický blahobyt země.

1.4 Specializace, směna a bohatství

V následujících odstavcích budou popsány souvislosti mezi specializací, směnou a bohatstvím a jejich výhody. Z hlediska ekonomické teorie se jedná o velmi frekventované výrazy.

1.4.1 Specializace

Specializace vychází z teorie absolutních a komparativních výhod. Při specializaci jde o to, že je možno se zaměřit na věci, v kterých má člověk výhodu. Tyto výhody se mohou dělit do několika skupin, kterými jsou přirozený talent, přírodní podmínky, nahromaděná speciální znalost nebo vybavenost výrobními faktory.

Přirozený talent je možné vidět na příkladu Japonska, které má velké předpoklady na vytváření technologických zařízení. Mezi přírodní podmínky patří nerostné bohatství, složení zemědělské půdy, pobřeží, moře a další.

Nahromaděná speciální znalost může být popsána na příkladu přesunu inženýrů z Německa do USA. V tomto příkladě šlo o přesun inženýrů do USA, v kterých využili své znalosti v mnoha oborech lidské činnosti. To pomohlo zemi v rozvoji i v jiných oborech, ve kterých dříve zaostávala. (Samuelson, & Nordhaus, 2013)

Vybavenost výrobními faktory spočívá v tom, že v různých zemích může být kapitál různě drahý. V USA je kapitál relativně levný, kdežto práce je tam oproti tomu drahá. Naopak je tomu v Číně. U těchto dvou zemí můžeme vidět rozdílnou výrobu. Zatímco v USA se vyrábí elektronika, která potřebuje hodně kapitálu a mnoho drahých strojů, v Číně se naproti tomu vyrábí textil a hračky, jelikož je tam levná pracovní síla. (Holman, 2016, s.113)

Na tomto příkladu je vidět rozdílnost kapitálu, práce a výroby na to navázané. Příkladem relativně levné pracovní síly nemusí být jen Čína, Dalšími státy jsou Indonésie nebo Indie. V případě oděvního průmyslu dochází k jeho přesunu do Indonésie.

1.4.2 Směna

Směna je proces, při kterém je za naturální jednotky získávána protihodnota. Při směně se může zvýšit uspokojení ze spotřeby výrobku či služby, aniž by se zvětšilo spotřebované množství.

„Lidé si někdy myslí, že směna nemůže „obohatit“ oba směňující, a pokud „obohatí“ jednoho z nich, pak dochází k „ochuzení“ toho druhého.“ (Holman, 2016, s. 107)

1.4.3 Dobrovolná směna

Je procesem, kdy oba subjekty jsou na tom lépe po směně než před směnou. (Holman, 2016, s. 107) Pokud by po směně na tom nebyli oba lépe, tak by ke směně nedošlo. Jako příklad je možno uvést směnný obchod při povinné vojenské docházce. Voják, který dostane v balíčku sladké bonbóny a voják, který dostane uzeniny. Vojáci se tedy rozhodnou ke směně, protože chtějí zpestřit svůj jídelníček. Chtějí to, co má ten druhý. V tomto případě jsou oba po směně na tom lépe než před ní, protože získali to, co chtěli. Proto se jedná o dobrovolnou směnu.

V rámci dobrovolné směny může docházet k pocitu, že nemohou být uspokojeny obě strany. Toto je ovšem mylná představa, protože pokud by směna nebyla alespoň z nějaké části výhodná pro obě strany, tak by k ní vůbec nemohlo dojít. (Holman, 2016, s. 107)

Na příkladu je ukázáno to, že je možno zvětšit bohatství i bez zvýšení výroby, a to díky směně.

1.4.4 Bohatství

Bohatství může být měřeno jako uspokojení ze spotřeby určitých výrobků či služeb. Právě bohatství je úzce spojeno se směnou, a to jak se směnou normální, tak se směnou dobrovolnou. S pomocí směny může dojít k tomu, že se zvyšuje bohatství, aniž bychom zvyšovali výrobu nebo zvětšovali množství.

(Holman, 2016, s. 107)

1.5 Mezinárodní obchod

Mezinárodní obchod je vybrán autorem z důvodu, že i světoví ekonomové se shodují na tom, že otevření ekonomik pomáhá k větší prosperitě a efektivnosti. Téma mezinárodního obchodu bylo zvoleno i z důvodu propojení na problematiku brexitu. Vznik mezinárodního obchodu je způsoben evolucí obchodu běžného. Ekonomiky zjistili, že pokud mají komparativní výhodu, je pro ně výhodnější účastnit se mezinárodního obchodu. Komparativní výhoda je v práci popsána podrobněji. Dobře viditelné jsou tyto efekty na exportní ekonomice. Avšak i ostatní ekonomiky na tom mohou získat, protože využijí svou komparativní výhodu. Proto i dochází k mezinárodnímu obchodu a není v něm soupeřů, ale partnerů. Právě z otevření ekonomik mohou získat země, které mají buď absolutní nebo komparativní výhodu. Avšak výhoda nemusí být viditelná pouze u výrobce, ale může k ní docházet i u spotřebitele. Což bude dále popsáno v kapitole přebytek výrobce a spotřebitele. I Samuelson a Nordhaus tvrdí, že obchod zvyšuje produktivitu. Způsobeno je to tím, že obchod vede ke specializaci, a právě ta vede k vyšší produktivitě.

Mezinárodní obchod je popsán takto: *„Jednoduše řečeno, obchod vede ke specializaci a specializace zvyšuje produktivitu. V dlouhodobém horizontu zvyšuje obchod a vyšší produktivita životní úroveň všech národů. Státy si postupně uvědomují, že nejjistější cesta k prosperitě spočívá v otevření jejich ekonomik mezinárodnímu obchodu.“* (Samuelson, & Nordhaus, 2013, s. 339)

„Základní poučka teorie mezinárodního obchodu říká, že uvolňování obchodu vede k vyšší ekonomické efektivnosti tím, že státům zapojeným do svobodnějšího obchodu je umožněno koncentrovat své zdroje do výroby, která je relativně efektivnější.“ (Baldwin, & Wyplosz, s. 300)

Dále jsou popsány důvody, proč se státy rozhodnou se účastnit mezinárodního obchodu.

1.6 Důvody mezinárodního obchodu

Důvody mezinárodního obchodu je možno rozdělit do několika skupin, je to rozdílnost v dostupnosti přírodních zdrojů, rozdíly ve vkusu spotřebitelů a rozdíly v nákladech.

1.6.1 Rozdíly v dostupnosti přírodních zdrojů

„Důvodem k obchodu mohou být rozdílné výrobní podmínky v různých zemích.“ (Samuelson, & Nordhaus, 2013, s. 341)

Důvodem rozdílných výrobních podmínek může být různá dostupnost přírodních zdrojů. Jedna země může disponovat větším množstvím nerostného bohatství, jiná země může mít bohatství menší, ale má za to větší dostupnost ploch (kopcovitý terén, pobřeží a další...), kde je možno provozovat větrné elektrárny a tuto energii přeprodat. Jiné země mohou disponovat rozsáhlými mořskými plochami s velkým množstvím ryb pro rybolov (Japonsko, Norsko, Island, Velká Británie, Francie). (Samuelson, & Nordhaus, 2013, s.341)

1.6.2 Rozdíly ve vkusu spotřebitelů

Jiným motivem je rozdílná preference spotřebitelů obchodujících zemí. Pokud bychom totiž měli dokonalé podmínky ve všech zemích, co se surovin a prostředí týče, stále se tyto země budou lišit různou preferencí zákazníků. (Samuelson, & Nordhaus, s. 341)

Tento jev je možné dobře sledovat na relativně blízkých národech, jako je Slovensko či Česká republika. Jev je navíc umocněn tím, že země byli v historii ve společném uskupení, avšak i v tomto případě dochází k rozdílné preferenci. Je to způsobeno především geografickými a historickými faktory.

1.6.3 Rozdíly v nákladech

Patří mezi nejdůležitější motivy současného mezinárodního obchodu. Způsobeno je to tím, že v různých zemích je i různá výše mezd, a to ovlivňuje výsledné výrobní náklady. Jako příklad je možno uvést Čínu, která se světu otevřela v 80 letech 20. století. Pro Spojené státy, ale i pro řadu dalších zemí to bylo velké lákadlo a podnikatelská příležitost. Bylo to hlavně způsobené tím, že oproti USA měla Čína ohromný rozdíl ve výši mezd. *„V roce 2006 činila například hodinová mzda v Číně 1 USD.“ (Samuelson, & Nordhaus, 2013, s. 341)*

1.7 Přínosy mezinárodního obchodu

Jeden z hlavních přínosů může být snižování cen v dané ekonomice, za předpokladu, že ekonomika je importní. Příkladem může být dovoz pšenice z Ukrajiny do České republiky, protože náklady na produkci pšenice jsou u ukrajinských producentů nižší. V mezinárodním obchodu začnou obchodníci nakupovat levnější pšenici na Ukrajině a začnou ji prodávat na dražším českém trhu. To znamená, že poptávka, která nebyla uspokojena z vlastních zdrojů, je uspokojena ze zdrojů zahraničních. Tento efekt však trvá jen do chvíle, než je cena v zemi dovozu na hladině, kdy jsou obchodníci ochotni komoditu za tuto cenu ještě prodávat. Tedy do chvíle, kdy dojde ke srovnání ceny, jak na ukrajinském, tak na českém trhu.

Popis přínosů mezinárodního obchodu dle definice Holmana.

„Mezinárodní obchod je ve své podstatě arbitráž na světovém trhu zboží. Statek je kupován na levném trhu jedné země, aby byl prodáván na dražším trhu jiné země“

(Holman, 2016, s. 115)

1.8 Výhody mezinárodního obchodu

Níže budou popsány výhody mezinárodního obchodu, které jsou opět děleny do několika skupin, a které jsou hlavním důvodem účasti států na mezinárodním obchodu. Výhody mezinárodního jsou ovlivněny komparativními výhodami a náklady příležitostí. Náklady příležitosti znamenají pro ekonomiku to, co obětuje při využití komparativní výhody. Tím je mezinárodní obchod výhodný. Pokud dochází k protekcionismu v ekonomice je tím ekonomika poškozována.

1.8.1 Snižování cen

V tomto případě hraje velký vliv zvyšující se množství výrobců i dovozců na daném trhu. Při větší konkurenci a stejné kvalitě zboží je hlavním nástrojem pro získání zákazníků cena, která se v rámci konkurenčního boje snižuje. Dalším přínosem otevření trhu novým firmám může být povzbuzení inovace ve výrobních procesech pro lepší konkurenceschopnost. (Samuelson, & Nordhaus, 2013)

Pokud nedochází ke konkurenceschopnosti, nemají společnosti snahu zefektivňovat výrobu, a tudíž nemusí docházet ani ke snižování cen.

1.8.2 Rozšíření sortimentu zboží

V mezinárodním obchodu se do země může dovážet široká škála zboží z mezinárodního prostředí, a to je právě jedním z přínosů mezinárodního obchodu pro zákazníka. Autor jako příklad uvádí situaci zemí bývalého Sovětského svazu po jeho rozpadu do takzvaného východního bloku. Do těchto zemí se začalo dovážet „západní zboží“ a nové technologie, které byly do té doby nedostupné. Tím docházelo k významnému rozšíření sortimentu v těchto zemích. Hlavní přínos z toho měl zákazník. (Samuelson, & Nordhaus, 2013)

1.9 Nevýhody mezinárodního obchodu

Dále budou pospány nevýhody mezinárodního obchodu, které mohou v ekonomice nastat po vstupu do mezinárodního obchodu.

1.9.1 Zneužití málo ekonomicky vyspělé země

Příkladem je v dnešním světě mezinárodního obchodu Čína. Ta využívá své velikosti a kapitálu k tomu, aby skrz investiční projekty získala vliv v méně rozvinutých ekonomikách. Jednou z těchto zemí je například Černá Hora, kde dochází k zneužívání skrz projekty v kritické infrastruktuře, ale i u projektů silničních mostů a mnoho dalších. Mezi země, které jsou dále ohrožovány rozpínavostí a mocichtivostí Číny jsou státy afrického kontinentu, které Čína chce využívat jako zdroj nerostného bohatství. (Samuelson, & Nordhaus, 2013)

1.9.2 Levná pracovní síla

Mezi jednu z nevýhod mezinárodního obchodu se také řadí problém s přílivem levné pracovní síly. To může způsobovat horší podmínky pro trh pracovních sil v dané zemi a v nejhorším případě to může vést až k pouličním nepokojům. Hlavním problémem je to, že z důvodu příchodu levné pracovní síly v rámci migrace nebo z důvodu vstupu do integračního stupně společného trhu, dochází k upřednostňování levné pracovní síly

z relativně méně vyspělých zemí oproti tuzemské pracovní síle. (Samuelson, & Nordhaus, 2013)

2 Vymezení stupňů ekonomické integrace

V následujících kapitolách bude čerpáno z knihy Učebnice evropské integrace od autorů Lacina L., Ostřížek J., König P., Přenosil J., & Strejček, P. (2011). (3.vyd)

„Ekonomická teorie popisuje několik stupňů ekonomické integrace. Poprvé systematizoval přístupy k vymezení jednotlivých stádií prof. Bela Ballasa v šedesátých letech 20. století ve svém článku The Theory of Economic Integration.“

(Lacina a kol., 2011, s. 94)

V práci se vychází dle schématu rozdělení stupňů ekonomické integrace profesora Bela Ballasi. V popisu integračních stupňů se postupuje od nejnižšího po nejvyšší stejně tak jako docházelo k historickému vývoji. Integrační stupně jsou následující zóna volného obchodu, celní unie, společný trh, hospodářská a měnová unie a politická unie.

2.1 Zóna volného obchodu

Je nejjednodušší formou ekonomické integrace. Podstatou zóny volného obchodu je dohoda mezi dvěma či více státy, a to na odstraňování jejich obchodních překážek a jiných kvantitativních omezení. Mezi kvantitativní omezení řadíme cla a kvóty.

Státy jsou v ostatním směrech plně suverénní. To znamená, že mají plné rozhodování o obchodní politice vůči nečlenským zemím, které jsou označovány jako třetí země. Jsou to státy stojící při integraci mimo tyto procesy. Do třetích zemí můžeme zařadit asijské státy, jako jsou Thajsko, Vietnam, africké státy jako Egypt, Alžírsko, Jižní Afriku a mnohé další.

K odstranění překážek obchodu však nedochází okamžitě po podpisu smlouvy, ale státy si na toto ponechávají kratší či delší přechodná období. (Lacina a kol., 2011, s. 95) Ohledně pravidel, které se týkají obchodu se třetími zeměmi, neexistují pro členské státy ZVO (zóny volného obchodu) žádné omezení a dovozní cla jsou plně v gesci členských států. Zboží, které se pohybuje mezi členskými státy a již prošlo některou z členských zemí po dovozu z třetí země, je osvobozeno od celních povinností. Níže jsou uvedeny příklady zón volného obchodu z celého světa.

Příklady ZVO

NAFTA (North American Free Trade Agreement) - Severoamerická dohoda o volném obchodu

SADC-společný trh pro Východní a Západní Afriku

2.2 Celní unie

Je druhým, a tedy pokročilejším stupněm ekonomické integrace. V případě celní unie se členské země zóny volného obchodu dohodnou na odstranění vnitřní celní povinnosti a na společné obchodní politice vůči třetím zemím. Hlavním přínosem celní unie je společná obchodní politika vůči třetím zemím v podobě společného celního sazebníku.

V tomto případě se může už mluvit o institucionálním typu makroekonomické integrace. V institucionální podobě makroekonomické integrace jde o to, že je vytvořena instituce potřebná pro dozorování aktivit spojených s rozvojem integrace. V případě celní unie je to úřad, který se stará o společný celní sazebník a dohlíží nad dodržováním těchto procesů.

Hlavním přínosem pro členské země je, že pokud třetí země vstupuje na trh integračního celku, tak si nemůže vybrat skrz kterou zemi vstoupí. Protože všechny země integračního celku celní unie používají stejnou obchodní politiku. Třetí země si tedy nemůže zvolit zemi s menší celní sazbou. Jakmile zboží z třetí země vstoupí na trh celní unie může se volně pohybovat v rámci integračního celku. To znamená, že zboží je procleno pouze v zemi, kde vstoupí do integračního celku.

Celní unie je významná pro státy, pokud přínosy převažují nad náklady. Pro země je to výhodné, pokud dochází k velkému objemu směny mezi zeměmi. To může vést i ke snižování cen v daných zemích.

Existuje však i situace, kdy není celní unie pro stát zajímavá či pro ni není přínosná nebo náklady převyšují nad přínosy. Velká Británie se v začátcích evropské integrace nechtěla připojit z důvodu nákladů převyšujících nad přínosy. To bylo způsobeno tím, že podíl obchodu se zakládajícími státy (Německo, Francie, Itálie a země Beneluxu) tvořil pouze necelých 20 % britského vývozu. Ostatní britský vývoz byl tvořen vývozem do jiných zemí.

Další příklad celní unie je možné vidět v uskupení MERCOSUR (Společný trh jihu), jedná se o země Jižní Ameriky (Brazílie, Uruguay, Paraguay, Argentina). Uskupení

MERCOSUR vzniklo stejně jako celní unie v Evropské unii nejdříve z pásma volného obchodu k tomuto došlo v roce 1995.

2.3 Společný trh

Jestliže hlavním přínosem integračního celku celní unie je společný celní sazebník, tak hlavním přínosem společného trhu je volný pohyb zboží, služeb, kapitálu a pracovních sil.

Cílem společného trhu není jen odstranění kvantitativních překážek, ale i odstranění tarifních překážek a odstranění skrytých forem domácích podpor, které spočívají v diskriminaci zahraničních výrobců a dodavatelů. Společný trh se tedy snaží odstranit známky protekcionismu v ekonomikách. Dalším cílem společného trhu je snaha sjednotit normy jednotlivých států do norem mezinárodních. Mezi tyto normy lze zařadit hygienické, technologické a další. Příkladem jsou normy EU, které jsou nadřazeny nad normami jednotlivých členských států.

Volný pohyb kapitálu je stav, kdy při převodu kapitálu mezi národními ekonomikami neexistuje omezení. Výhodou volného pohybu kapitálu je možnost uložit kapitál tam, kde dochází k největšímu zhodnocení. Mezi další výhodou volného pohybu kapitálu se řadí zjednodušení bankovních transferů. Investoři mají možnost nakupovat například nemovitosti, v kterékoliv členské zemi společného trhu. Český investor s dostatkem kapitálu může koupit nemovitost například v Řecku nebo Itálii a bude mít stejné podmínky jako občan členského státu.

Další velká výhoda je, že investoři či obyvatelé se mohou svobodně rozhodnout, kde budou ukládat dočasně své volné prostředky. To má pozitivní vliv na makroekonomickou oblast, přesněji řečeno efektivní alokací investic (úspor), což vede k následnému ekonomickému růstu zaměstnanosti.

Volný pohyb kapitálu však není spojen jen s pozitivy. V přesouvání kapitálu je možné vidět riziko, kdy investoři mohou přesouvat své volné prostředky za cílem uskutečnění spekulativního zisku. Tyto přesuny kapitálu mohou být neočekávané a ve velkých objemech. Tyto transfery mohou mít negativní dopad na platební schopnost zemí a na konkurenceschopnost z důvodu negativních dopadů přesunu kapitálu na devizové kurzy. Tyto dopady se také mohou týkat bankovního sektoru, kde může docházet ke ztrátám.

„Finanční krize spojené s přílivy a odlivy kapitálu mezi zeměmi jsou jednou z negativních stránek integrace světové ekonomiky.“ (Lacina a kol., 2011, s. 109)

Volný pohyb pracovních sil není v rámci společného trhu chápán jako volné cestování za prací. V integračním stupni volného trhu je nutné mít dostatečné institucionální zabezpečení pro uznávání občanství, vzdělání a v účasti na sociálním systému. To znamená, že pokud občan jednoho členského státu pracuje v jiném členském státu, nepřichází o možnosti sociálního systému a odpracovaná pracovní léta jsou mu započítávána do sociálního systému. V případě volného pohybu pracovních sil není potřeba pracovního povolení v členském státě. Může také docházet ke každodennímu vykonávání práce v přeshraničním prostoru. Obyvatel členského státu tedy žije v jednom státě a práce je prováděna na území jiného. Tyto obyvatelé jsou označováni termínem „pendler“. Závislost zemí na tomto typu zaměstnání byla dobře vidět za koronavirové pandemie. S tímto je spojen i volný pohyb osob, kdy nedochází k hraničním kontrolám v zemích Schengenského prostoru. V rámci evropského společného trhu mají obyvatelé členských států možnost volit nebo být voleni do Evropského parlamentu.

Dále platí, že pokud nejsou země v integračních procesech, probíhá uznávání certifikátů a diplomů, avšak je to velmi složitý proces oproti uznávání vzdělávání občanství a certifikátů mezi zeměmi, které se účastní společného trhu. Příklad uznávání certifikátů a diplomů je velmi dobře vidět na současné ukrajinské krizi, kdy se procedura uznávání diplomů zrychluje.

V případě volného pohybu služeb se poskytnutí služby váže na určité území, kde je služba poskytnuta. Nejvíce je volný pohyb služeb využit v poskytování finančních služeb a služeb spojených s cestovním ruchem. Ve finančních službách to může uživatel pocítit při založení bankovního účtu v cizí zemi. Ve službách spojených s cestovním ruchem je to spojeno hlavně s dopravou. Výhodou je to také pro e-shopy, které mohou poskytovat svoje služby na větším trhu, než je trh národní.

I mimo evropský kontinent existují společné trhy. Jakými jsou např. trhy zemí střední Afriky (CEEAC) nebo Společný trh pro Východní a Jižní Afriku takzvaný (COMESA) Na příkladu trhu CEEAC a COMESA je vidět, že integrační procesy se netýkají pouze evropského kontinentu. V případě afrického kontinentu je možno vidět, že dochází k rozšiřování ekonomické spolupráce po celém kontinentu.

CEEAC – Hospodářské společenství států střední Afriky

COMESA – Společný trh pro Východní i Jižní Afriku

2.4 Hospodářská a měnová unie

Jedná se o druhý nejvyšší stupeň ekonomické integrace. Nad tímto stupněm se nachází již pouze politická unie. V bakalářské práci je použita zkratka HMU. Pro lepší pochopení daného pojmu je stupeň rozdělen na dvě části – hospodářskou unii a měnovou unii.

2.4.1 Hospodářská unie

V hospodářské unii dochází ke spojení předchozího integračního stupně, tj. společného trhu. V případě hospodářské unie se členské země musí zavázat, že budou společně koordinovat a v některých případech sjednocovat nejvýznamnější hospodářské politiky vůči třetím zemím. Mezi hospodářské politiky řadíme monetární, fiskální, sociální, strukturální a další politiky. Jde tedy o komplexní nástroj propojení zemí mezi sebou.

„Posun oproti společnému trhu tedy spočívá především v tom, že součástí společného zájmu ve vztahu ke třetím zemím již není pouze obchodní politika, ale přidávají se další hospodářské politiky.“

(Lacina a kol., 2011, s. 112)

2.4.2 Měnová unie

Měnová unie je opět vyšší forma spolupráce v ekonomické integraci. Řadí se do stejného patra pyramidy pro ekonomické integrace jako je hospodářská unie.

„Jejím konečným cílem je vytvoření systému fixních devizových kurzů a zajištění plné směnitelnosti měn členských států „.

(Lacina a kol., 2011, s. 112)

Cílem je harmonizovat daňové soustavy ve všech členských státech a mít společný rozpočet. Také je od členských států vyžadována koordinace v monetární a měnové politice.

Harmonizovanou daňovou soustavu je možno vidět i u členských států Evropské unie, které ještě nejsou účastníky hospodářské a měnové unie. Je to hlavně z důvodu vlivu

nepřímých daní v integračním stupni společného trhu. V případě Evropské unie existuje určitá část států, kteří jsou účastníky HMU, což je označováno jako Eurozóna.

V Eurozóně je společnou měnou euro. Euro se postupem času zařadilo mezi nejvýznamnější měny, kterými jsou americký dolar, japonský jen či čínský jüan. Evropská centrální banka (ECB) dohlíží na rozpočty jednotlivých členů eurozóny a zajišťuje stabilitu eurozóny. Centrální bance jde též o přebytkové nebo vyrovnané rozpočty. Existují i státy, které nejsou členy eurozóny, přesto jejich měnou je euro. Jsou to státy, které se rozhodly vyměnit svou národní měnu za stabilnější euro.

Důležité je také zmínit, že v rámci HMU v EU je potřeba splnit takzvaná konvergenční (maastrichtská) kritéria. Tato kritéria slouží k tomu, aby nebyla oslabena pozice eurozóny ve světové ekonomice. Jde o splnění čtyř podmínek stanovených v maastrichtské smlouvě. Jedná se o proces, který je velmi zdoluhavý a pokud dojde při procesu plnění konvergenčních kritérií k ekonomické krizi, může se tento proces ještě více prodloužit.

V hospodářské a měnové unii je formálně ukončen proces ekonomické integrace a nastává proces politické integrace.

2.5 Politická unie

Politická unie může být v rámci evropské integrace chápána jako úzká spolupráce, která již není pouze ekonomického typu, ale je nad stupněm integrace ekonomické.

„Typickým rysem politické unie je provázání institucí zastupujících celky sjednocené v unii navenek.“

(Lacina a kol., 2011, s. 115)

Politická unie může vzniknout dvěma způsoby. První způsob je jednorázové vybudování federálního typu státu. Do tohoto způsobu vzniku může být zařazena jako příklad Spolková republika Německo (SRN) nebo Spojené státy Americké (USA).

Druhý způsob je postupné rozvíjení ekonomické spolupráce, které nakonec vyvrcholí politickou unií. Tímto způsobem je budován evropský integrační proces a budování EU. Rozšíření integrace po hospodářské a měnové unii bylo obsaženo a odsouhlaseno v Lisabonské smlouvě.

2.6 Evropská integrace

V následující kapitole bude čerpáno z knihy Učebnice evropské integrace od autorů Lacina L., Strejček P., & Blížkovský P. (2016). (4. vyd.). Je označení pro procesy, kdy se rozdílné země navzájem propojují a při tom dochází k odstraňování bariér ve vzájemném obchodu, pohybu kapitálu a pohybu pracovních sil. Evropská integrace se řadí do skupiny integraci ekonomických. Dalšími typy integrací jsou politická, vojenská a integrace makroekonomická a mikroekonomická. V případě evropské integrace se jedná o integraci makroekonomickou.

Integrace je rozdělena do dvou skupin, kterými jsou integrace sektorová a všeobecná. Dále je integrace členěna na funkcionální a institucionální. Institucionální integrace byla již popsána výše. V případě evropské integrace jde o institucionální integraci. Institucionální integrace je podmíněna vytvořením úřadů starajících se o různé agendy. Instituce mohou být použity na vytvoření celního sazebníku pro členské země nebo pro zajištění dodržování daných norem. V integračním stupni společného trhu jsou normy použity k uznávání občanství, diplomů a certifikátů.

Pokud se bavíme o evropské integraci, většinou nám na paměť přijdou procesy, které se začaly realizovat až po skončení druhé světové války. Nicméně evropská integrace má mnohem větší historii. Pokud je totiž mluveno o evropské integraci je možno se zaměřit na velkolepé plány osidlování různými panovníky. V tomto případě je možno začátky evropské integrace vysledovat již v 8 století za Karla Velikého až do 19. století k Winstonovi Churchillovi. V našich geografických podmínkách jsou zaznamenány myšlenky evropské integrace již v době středověku, a to za vlády Jiřího z Poděbrad. Bohužel jeho myšlenka byla pro Evropu příliš moderní a tím pádem se neujala.

V následujících odstavcích budou představeny důležité osobnosti a události evropské ekonomické integrace. Tyto události vedly ke vzniku Evropské unie, jak ji známe dnes a bez které by nedošlo ani k samotnému brexitu.

2.6.1 Karel Veliký

Na příkladu Karla Velikého je patrné, že s myšlenkou větší provázanosti zemí nebo přesněji ekonomik se nepřicházelo až po druhé světové válce. Na území České republiky větší provázanost a jednotnost prosazoval král Jiří z Poděbrad, který žil za velmi složité

doby, a právě v sjednocení zemí viděl řešení této situace. Avšak návrh nebyl ostatními panovníky přijat.

2.6.2 Pax Britannica (britský mír)

Je označení termínu, kdy Britské impérium mělo ve světové ekonomice nadvládu, toto bylo datováno v letech 1815-1914. V tomto období docházelo v Evropě k průmyslové revoluci a z toho plynoucího ekonomického růstu. Důležitým faktorem bylo poražení Napoleona Bonaparte, který neměl výraznějšího konkurenta. V té době čítalo britské impérium 400 milionů obyvatel, což odpovídalo asi čtvrtině celkové světové populace. Pro porovnání dnešní Evropská unie má necelých 450 milionů obyvatel. To dokazuje sílu impéria v jeho době. (Lacina, Strejček, & Blížkovský, 2016, s. 16)

2.6.3 Marshallův plán

Odstartoval samotnou evropskou ekonomickou integraci, které se zúčastnila Velká Británie. Šlo o rozšíření spolupráce mezi Evropou a Amerikou. Bylo velmi dobře zamýšleno, protože válkou zničenou Evropu bylo potřeba znovu vybudovat do moderního světa a konkurenceschopné ekonomiky. Paradoxně této věci pomohla právě zničená infrastruktura a neomezené možnosti obnovy.

Marshallův plán byl ekonomickou pomocí zemím Evropy zasažených druhou světovou válkou. Ekonomická i materiální pomoc se týkala i poválečného Německa, a to hlavně z důvodu, aby nebylo vyloučeno a nedošlo tak k situaci, která se stala po první světové válce. Balíček byl určen zemím západní a jižní Evropy. Země východní Evropy odmítli pomoc pod tlakem Sovětského svazu. Tím se připravili o liberalizovaný trh a bylo jim předurčeno stát se zeměmi východního bloku, které byly postaveny na centrálně plánované ekonomice a byly vedeny totalitním režimem.

Marshallův plán realizovala nově vzniklá organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci (Organisation for European Economic Cooperation, OEEC)

Pomoc byla poskytnuta hlavně v technologickém sektoru, strojírenství, těžby a v dalších sektorech nejvíce poškozených druhou světovou válkou. Bylo potřeba obnovit veškerou infrastrukturu, postavit domy pro obyvatelstvo, znovu vybudovat průmysl poškozený válkou a nastartovat ekonomiku postižených zemí. Poskytnuty byly též základní potraviny, léky a mnohé další věci, jako např. pohonné hmoty. Stejnou situaci je možno

vidět v současné krizi na Ukrajině. Amerika také pomáhala tím, že poskytovala levné úvěry.

Marshallův plán je nejdůležitějším milníkem evropské ekonomické integrace. Pokud by totiž nedošlo k Marshallovu plánu, nedošlo by ani k připojení Velké Británie k EHS, a tedy i brexitu. Je nutno dodat, že Marshallův plán předcházel Schumanově deklaraci.

2.6.4 Pax Americana (americký mír)

Dalším důležitým mezníkem je období, které následovalo po druhé světové válce a trvalo až do konce studené války. Stejně jako britský mír spočívalo v nadvládě Ameriky nad světovou ekonomikou. Bylo to způsobeno tím, že infrastruktura USA nebyla poničena světovou válkou a mohla se bez výraznějších překážek rozvíjet. Pomohlo tomu také to, že ozbrojené konflikty se neodehrávaly na evropském a americkém kontinentu. Konflikty se však přesunuly do Asie (Vietnam, Korejský poloostrov). Bylo to také důležité při řešení krize poválečné Evropy.

2.6.5 Železná opona

Toto bylo rozdělení Evropy na západní a východní část. Šlo o ideologické, politické i fyzické rozdělení. Na jedné straně byly státy západní Evropy, které využily americkou pomoc z plánu obnovy takzvaného Marshallova plánu. Toto rozdělení bylo i výsledkem osvobozování za druhé světové války. Tyto země fungovaly na liberalizovaném trhu a později využily i GATT (Všeobecná dohoda o clech a obchodech), MMF (Mezinárodní měnový fond) a NATO (Severoatlantická aliance).

Oproti tomu stály státy východní Evropy, takzvané státy východního bloku. Státy, který byly vázány na Sovětský svaz a na centrálně plánovanou ekonomiku. Právě navázání na Sovětský svaz bylo příčinou toho, proč země nechtěly využít podporu z Marshallova plánu. Nemohly tedy čerpat z výhod členství v zmíněných organizacích západního bloku.

2.6.6 Schumanova deklarace

Přišla z důvodu toho, že Spojené státy americké očekávaly určitou iniciativu od Evropských zemí, které čerpaly podporu z Marshallova plánu. Byly jim totiž poskytnuty členství ve výše zmíněných organizacích.

Iniciátorem odpovědi byl francouzský ministr zahraničních věcí Robert Schuman. Schumanův nápad spočíval v tom, co nejvíce ekonomicky propojit evropské státy, aby nedocházelo ke konfliktům. To byl totiž největší problém evropského kontinentu. Jelikož je evropský kontinent velice různorodý a plný různých národů bylo potřeba zmírnit šance na konání další války. Jeho dalším nápadem bylo také nad těmito ekonomicky propojenými státy zřídit Vysoký úřad, který by poskytoval právní oporu.

Tímto se začala psát historie ekonomické integrace v Evropě. Schumanova deklarace byla podepsána dne 9.5.1950. Tento den je považován za velmi významný pro Evropskou unii.

3 Politicko-hospodářské vztahy před brexitem

V následujících odstavcích bude čerpáno z článku EU a Velká Británie: Historie vztahů a cesta k referendu na webu Euractiv od autorů Kubátová E., Bednárová L. & Kalánek F. (2016).

3.1 Politické vztahy

Role Spojeného království nebyla od začátku v ES (Evropské společenství) a následně EU (Evropské unii) vůbec jednoduchá. Nicméně, než se začne rozebírat samotná role Spojeného království v ES a EU je důležité zmínit, že 4.ledna 1960 došlo k založení ESVO (Evropské sdružení volného obchodu). K založení došlo kvůli tomu, že Spojené království se nechtělo stát členem ESVO (Evropského sdružení volného obchodu), protože se bálo předávání pravomocí na nadnárodní úrovni. ESVO bylo postaveno na mezivládním přístupu, ale nedocházelo k předávání pravomocí. Mezi další důvod neúčasti na evropské integraci byla snaha nadále udržovat zvláštní vztahy s USA a Britským společenstvím národů (Commonwealth). Tento důvod bylo možné vnímat i při referendu v roce 2016, kdy šlo více o rozšíření spolupráce s USA.

Kromě Spojeného království byli zakladateli Švýcarsko, Norsko, Švédsko, Dánsko, Rakousko a Portugalsko. Některé z těchto států se později staly členy EHP (Evropský hospodářský prostor) nebo EHS (Evropské hospodářské společenství) a ES (Evropského společenství). Spojenému království však brzy došlo, že působení v EHS by jim mohlo pomoci se více rozvíjet, a proto po roce působení Spojeného království v ESVO došlo k rozhodnutí o podání přihlášky do EHS.

Přihláška byla podána labouristickou vládou v čele s premiérem Haroldem Macmillanem. K tomuto kroku došlo 8.srpna 1961. Zde však také došlo k velkému problému z pohledu Spojeného království, protože francouzský prezident Charles de Gaulle vetoval 14.ledna 1963 vstup do EHS. I přes tento fakt však Spojené království podalo další přihlášku, která byla podána 11.května 1967. Na podzim téhož roku opět došlo k vetu francouzského prezidenta De Gaulla. Situace se vstupem Spojeného království do integračního procesu se změnila, až když odešel z čela francouzské politiky. Spojené království se spolu s Dánskem a Irskem staly v roce 1973 členy ES. Přístupová smlouva byla podepsána ještě

za vlády konzervativního premiéra Edwarda Heatha a poté ji schvaloval britský parlament.

Ovšem následující labouristická vláda pod vedením Harolda Wilsona se rozhodla, že nechá britské členství v ES stvrdit v referendu. Bylo to tedy jedno ze dvou referend související s členstvím v integračním procesu. Referendum se konalo 5. června 1975. Výsledkem referenda bylo setrvání země v ES s 67 %. Což představovalo vysoký zájem britských občanů na integračních procesech.

Vedly se diskuse ohledně britského příspěvku do evropského rozpočtu. Velká Británie se po vstupu do ES stala jedním z největších čistých plátců do evropského rozpočtu. Čistý plátec znamená, že do rozpočtu je placeno více než je z něho čerpáno členskou zemí. Spojené království bylo znevýhodněno, protože v době připojení se vynakládaly téměř všechny prostředky evropského rozpočtu na společnou zemědělskou politiku (SZP). Británie měla v té době malý podíl zemědělství, a naopak velký objem obchodu s třetími zeměmi. Dle Jana Váška z Institutu mezinárodních studií Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy: *“Právě poplatky z tohoto obchodu tehdy tvořily značnou část „vlastních zdrojů ES“* Vášek J. citován (Kubátová E., Bednářová L., & Kalánek F., 2016). K vyřešení tohoto problému došlo až po generační výměně v členských zemích.

Požadavek na snížení britského příspěvku do společného rozpočtu byl opět řešen konzervativní premiérkou Margaret Thatcherovou. Otázka britského příspěvku do společného rozpočtu se objevila i na summitu ve Fontainebleau v roce 1984. Premiérka Margaret Thatcherová tam pohrozila zastavením plateb do rozpočtu ES. Touto výhrůžkou dosáhla řešení v podobě tzv. britského rabatu, který zaručoval navrácení 66 % prostředků z čistého britského příspěvku do rozpočtu.

Nicméně britský rabat nebyla jediná výjimka Spojeného království při členství v EU. Dalšími výjimkami byli tzv. opt-outy tedy trvalé výjimky z práva EU. Tyto opt-outy byly celkem čtyři a byly schváleny v Maastrichtské smlouvě (1993) a v Lisabonské smlouvě (2008). Opt-outy se týkaly oblastí jako neúčast v projektu společné měny euro, Velká Británie se nestane členem Schengenského prostoru, výjimku z některých prvků společné vízové, azylové a přistěhovalecké politiky ES a Velká Británie nebyla signatářem Evropské charty základních lidských práv a svobod.

Ohledně vztahů mezi Spojeným královstvím a EU nejlépe vypovídá to, že bylo v zemi dvakrát konáno referendum o Evropské unie nebo ES. I to ukazuje, jak se Spojené království stavělo k myšlence Evropské unie. Zajímavou ukázkou je výsledek referenda v roce 1975, které ukázalo, že Velká Británie se chce účastnit integrace. V referendu v roce 2016 se občané vyslovili pro vystoupení z EU, nicméně výsledek nebyl tak jasný. Samotný tvůrce myšlenky referenda o setrvání v EU David Cameron se do poslední chvíle snažil občanům vysvětlit přínosy setrvání. Důvodem referenda ze strany Davida Camerona byla snaha vyhrát volby v roce 2015. Avšak jako u jiných voleb i zde se ukázal rozdíl mezi voliči ve městech a na venkově. Stejný efekt jako u britského referenda byl vidět i v prezidentských volbách ve Spojených státech amerických v roce 2020. Velmi důležitou roli ve výsledku referenda sehrál v roce 2016 i politický marketing.

Spojené království se tímto řadí mezi země, které se svým chováním zdály být zdrženlivé, i co se týče integračních procesů. Tato myšlenka je posílena i tím, že Spojené království mělo vyjednáno několik výjimek. Ukazují to konání referend a také fakt, že se Spojené království nechtělo účastnit Schengenského prostoru. Avšak aby země nebyla vykreslována jako černá ovce rodiny je důležité zmínit, že se účastnila čtvrtého integračního stupně, stejně jako Dánsko si chtěla ponechat svou měnu. I toto mohlo navozovat dojem, že prosazování dalších integračních procesů bude ve Spojeném království velmi složité.

Co se týče politických vztahů před brexitovou dohodou, tak mezi EU a Spojeným královstvím byly stále přátelské. Ukázkou je například rozloučení se se Spojeným královstvím v evropském parlamentu. Bohužel horší to bylo se vztahy v samotném Spojeném království. Ukázkou je i to, že dohodu nakonec vyjednal britský premiér Boris Johnson, a to po svých předchůdcích Davidem Cameronem a Theresou Mayovou.

Jak již bylo řečeno, politické vztahy před finální dohodou byly na britské straně velmi napjaté, a to i kvůli tomu, že situace nasvědčovala tomu, že dojde k takzvanému „tvrdému“ brexitu. Tvrdý brexit byl velkým „strašákem“, to i z důvodu toho, že by to znamenalo obchodování podle pravidel Světové obchodní organizace (WTO), což by byl velký posun zpět z jejich standardů, takže pro Spojené království to bylo nemyslitelné řešení. Proto nakonec došlo k dohodě 24.12.2020, tedy na poslední chvíli. Dohoda se totiž měla uzavřít do 31.12.2020.

3.2 Hospodářské vztahy

I když bylo Spojené království účastníkem evropské ekonomické integrace dokázalo si vyjednat několik výjimek v EU. Bylo to způsobeno hlavně geografickou polohou Britských ostrovů. Spojené království se také řadí mezi země, které jsou vysoce rozvinuté a ekonomika je postavena na službách a průmyslu. Proto docházelo k vyjednávání i v odvětví zemědělské produkce. Tento sektor ekonomiky se také řešil při samotných vyjednáváních o odchodu Spojeného království z EU (tzv. brexit), jedním z vyjednávaných odvětví byl rybolov. Právě rybolov mezi Velkou Británií a Francií byl důležitým tématem brexitu, kterému se věnovalo hodně času při vyjednáváních. Bohužel ani v současné době nedošlo k úplnému vyřešení této věci.

Důležité pro hospodářské vztahy mezi Spojeným královstvím a EU bylo dohodnutí již zmíněného britského rabatu.

3.3 Finanční trh před brexitem

Sektor finančních služeb se řadí mezi významné sektory britské ekonomiky. Od roku 2011 do roku 2021 činil průměrný podíl na Hrubém domácím produktu (HDP) přibližně 7 %. Hlavním centrem finančního sektoru je část Londýna zvaná City of London. V Londýně bylo soustředěno k 1.čtvrtletí roku 2021, 37 % všech pracovních míst v daném oboru. Poskytování finančních služeb zaměstnávalo více než 1 milion kvalifikovaných osob, tedy zhruba 3,2 % všech pracovních míst Velké Británie. Samotný sektor přispíval velice štedře na daních. V roce 2019 přinesl na daních rekordních zhruba 11 % celkových vládních příjmů. Později bude představen finanční sektor zemí OECD proti Spojenému království v roce 2020. (Česká národní banka, 2021)

City of London se vyjádřilo, že odvětví je přehlíženo a při vyjednáváních se jednalo o jiných odvětvích jakými byli například oblast rybolovu nebo oblast financování nemocnic, i když tato odvětví neposkytují tolik peněz do rozpočtu Spojeného království jako sektor finančních služeb. Je možno se domnívat, že City of London chtělo zabránit masivnímu odchodu kvalifikovaných zaměstnanců z oboru do okolních zemím, chtělo zabránit případným negativním vlivům na měnových párech libry a na indexu londýnské burzy FTSE 100.

Londýn je pro mezinárodní obchod velice důležitým místem, a to potvrzuje i fakt, že přes něj proudilo přes 30 % celosvětového obchodování s měnami. Podíl finančních činností na celkové ekonomické produkci rostl od počátku 90. let.

(Česká národní banka, 2021)

Tabulka 4: Pracovní místa ve finančních službách Spojeného království

Pracovní místa ve finančních službách, Spojeného království a regionů			
1. čtvrtletí 2021			
	pracovní místa v tisících	% z regionálních pracovních míst	% Spojené království finanční služby
London	418	7%	37%
Jihovýchod	130	3%	11%
Severozápad	91	3%	8%
Jihozápad	90	3%	8%
Skotsko	84	3%	7%
Yorkshire a Humber	73	3%	6%
Východ	70	2%	6%
západní Midlands	65	2%	6%
východní Midlands	43	2%	4%
Wales	34	2%	3%
Severovýchod	23	2%	2%
Severní Irsko	19	2%	2%
Spojené království	1 140	3%	100%

Zdroj: House of Commons Library (2021), zpracováno autorem

City of London se také významnou mírou podílelo na produkci sektoru, a to zhruba polovinou celkové produkce. Tento podíl představuje 63,4 miliard liber a produkci v celém regionu se to podílí 14 %. Druhý největší podíl má oblast Jihovýchodu s 9 % na celkové produkci. Tento podíl představuje 11,6 miliard liber a 4 % z regionální produkce. Oproti tomu nejmenší podíl má Severní Irsko s 1 % a hodnotou 1,3 miliard liber. Na regionální produkci to znamená procentuální podíl ve výši 3 %.

Do ekonomiky spojeného království těchto necelých 7 % znamenalo přísun 126,4 mld. Liber. Nejvíce se na této částce podílel Londýn. Na samotném regionálním výstupu se Londýn podílel 14 %, což je mnohem více než ostatní regiony Spojeného království. Data jsou vztažena k roku 2019.

(Česká národní banka, 2021)

Tabulka 5: Ekonomická produkce finančních služeb podle země a regionu Spojeného království

Ekonomická produkce finančních služeb podle země a regionu Spojeného království			
2019			
	£ miliardy	% z regionální produkce	% Spojené království finanční služby
London	63,4	14%	50%
Jihovýchod	11,6	4%	9%
Severozápad	9,3	4%	7%
Jihozápad	8,1	5%	6%
Skotsko	6,8	6%	5%
Yorkshire a Humber	6,5	4%	5%
Východ	5,6	4%	4%
západní Midlands	5,8	4%	5%
východní Midlands	3	2%	2%
Wales	2,8	4%	2%
Severovýchod	2,2	4%	2%
Severní Irsko	1,3	3%	1%
Spojené království	126,4	6%	100%

Zdroj: House of Commons Library (2021), zpracováno autorem

Dle tržní kapitalizace se londýnská burza řadí mezi pět největších burz světa a je také největší burzou na evropském kontinentu. Britské bankovníctví disponuje třetím největším objemem depozit na světě. Centrální bankou je Bank of England, která se řadí mezi druhou nejstarší dosud činnou emisní banku, byla založena již v roce 1694. (CzechTrade, 2021) Už toto dokazuje, jakou dlouhou tradici má finanční sektor ve Velké Británii.

Regulátorem britského finančního systému je Financial Conduct Authority (FCA) a samotný dohled nad britskými bankami provádí takzvaná tripartita. Skládá se z FCA, Bank of England a ministerstva financí. Na britském trhu operuje několik druhů peněžních ústavů, kterými jsou obchodní banky, zahraniční banky, investiční fondy a podílové fondy.

(CzechTrade, 2021)

Finanční trh Velké Británie se tedy řadí mezi nejsilnější trhy na světě. Z historického i ekonomického kontextu můžeme finanční sektor Velké Británie chápat jako velmi silný a tradiční. V dalším vývoji finančního sektoru pomohla Velké Británii účast na ekonomických integračních procesech Evropské unie. Finanční trh mohl operovat na daleko větším trhu, než byl samotný trh Spojeného království. Jak bylo zmíněno, díky jednotnému trhu došlo k volnému pohybu osob, zboží, služeb a kapitálu. Do té doby než

se zvýšil stupeň integrace, z logického důvodu nedocházelo k volnému pohybu služeb a kapitálu, protože v prvních dvou integračních procesech toto není možné. Za pomoci jednotného trhu se prohloubila pozice londýnské burzy na Evropském kontinentu. Kvůli tomu se dostaly do pozadí burzy v Paříži, Frankfurtu a mnohé další. Významným ukazatelem v mezinárodním měřítku je také index londýnské burzy.

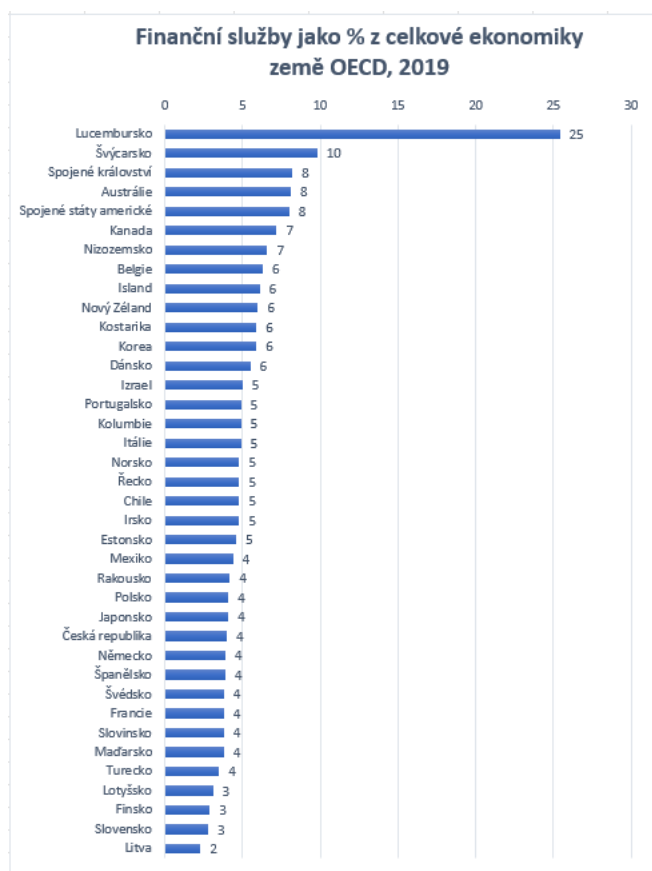
Index londýnské burzy označovaný jako FTSE100 zahrnuje první stovku společností s největší kapitalizací kótovaných na londýnské burze. Index můžeme zařadit mezi světově známé indexy, kterými jsou Nikkei (Tokijská burza), S&P500 (Newyorská burza), Dow Jones (Newyorská burza) anebo DAX (Frankfurtská burza). Stejně jako na indexu londýnské burzy jsme i na kurzu libry vůči dolaru mohli sledovat, jak trh reaguje na vyjednávání ohledně brexitu a na samotné vyhlášení výsledků referenda. Politikům to mohlo pomoci jako ukazatel toho, jak trh reaguje na vyjádření ohledně vyjednávání souvisejících s brexitem. Téma finančního sektoru se opomíjelo oproti například zmíněnému rybolovu.

3.3.1 Srovnání finančního sektoru v mezinárodním měřítku

V následující podkapitole bude představena pozice sektoru financí a pojišťovnictví v mezinárodním měřítku. Konkrétně to bude popsáno dle procentuálního podílu na celkové ekonomice v rámci zemí v uskupení OECD. Srovnání je provedeno k roku 2019 a 2020.

V roce 2019 byl podíl finančních činností na celkové ekonomické produkci třetí největší v OECD (Organizace pro hospodářskou spolupráci). Je to vidět na obrázku níže. Oproti datům z dokumentu České národní banky (2021), jsou data v grafu níže aktuální. V dokumentu ČNB jsou data k roku 2019 a ke konci roku 2018. Výše v podílu zmíněných činností se nacházelo už pouze jen Lucembursko a Švýcarsko. U Lucemburska je to způsobeno tím, že tam sídlí spousta evropských institucí a také je jeho ekonomika poměrově menší oproti ekonomice Švýcarska a Spojeného království.

Obrázek 6: Graf finančních služeb jako % z celkové ekonomiky OECD

Zdroj: OECD (2022), zpracováno autorem

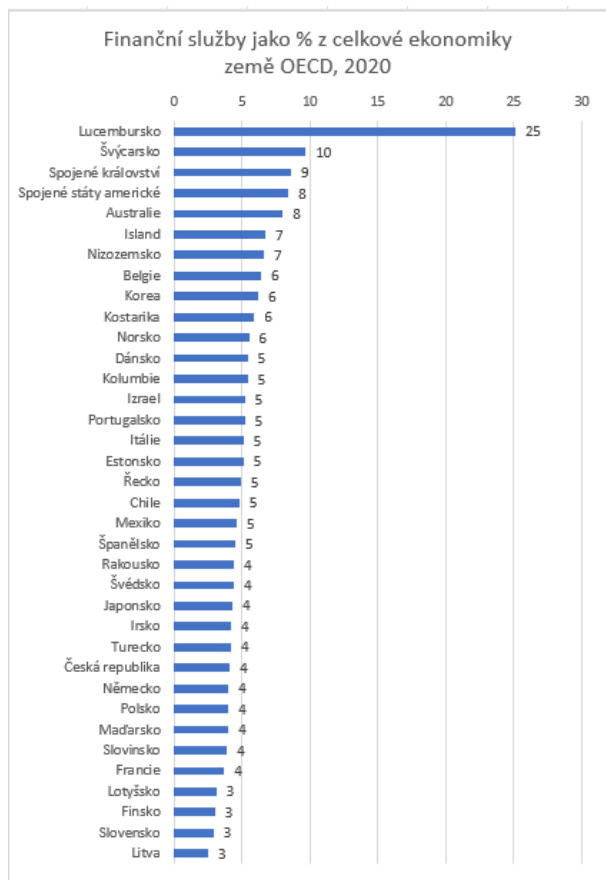
Na grafu je také vidět, že od Izraele jsou finanční služby rozpuštěny do několika zemí. Důkazem je, že hodně zemí se objevuje v rozmezí od 4–6 %. Na konci grafu je možné vidět Litvu, kde podíl finančních služeb na celkové ekonomice představuje 2 %.

Pro srovnání v roce 2020 je opět možné vidět vedoucí pozici Lucemburska a Švýcarska, kdy jsou hodnoty stejné jako v roce 2019. Na Spojeném království je patrné zvýšení podílu finančních služeb, avšak pouze o 1 procentní bod. Stejně jako u grafu z roku 2019 je možné vidět velkou skupinu zemí, které mají podíl na ekonomice v rozmezí od 4–6 %. Na konci je opět viditelná Litva, která si však polepšila, a to o 1 procentní bod.

Na obou grafech je patrná síla finančních služeb a důkaz, že finanční služby jsou tradičním odvětvím Spojeného království. Spojené státy americké jsou se svými finančními službami na čtvrtém místě v hodnocení zemí OECD. Pro srovnání Česká republika se nachází na hodnotě 4 %.

Obrázek 7: Graf finančních služeb jako % z celkové ekonomiky OECD

Zdroj: OECD (2022), zpracováno autorem

3.3.2 Zaměstnanost před brexitem

Na obrázku můžeme vidět zaměstnanost v sektoru finančních služeb. Data se vztahují k 1.čtvrtletí od roku 2002-2021. Také jsou zde zmíněny dva roky a to 1982 a 1992. Jsou zmíněny proto, aby bylo vidět, jak se zvyšoval počet pracovních míst. Data nemusí vyjadřovat přesný počet pracovních míst, je důležité také zmínit, že někteří mohou mít více zaměstnání. Data byla získána z volně dostupného dokumentu dolní komory parlamentu Spojeného království. Z tabulky je patrné, že od roku 1982 se sektor podílí na celkové zaměstnanosti v rozmezí od 3 do 4 %. Nejvyšší zaměstnanost byla v 1.čtvrtletí roku 2009 a to v počtu 1,206 milionu pracovních míst, na celkové zaměstnanosti země to byly 4 %. Co se týče situace po brexitovém referendu a let, kdy docházelo k vyjednávání, tak tam se zaměstnanost pohybovala okolo 3 % a to v letech 2016-2020. Je možné si také všimnout, že po roce 2016, kromě roku 2017, zaměstnanost rostla. Bohužel důvod není znám. Rok 2021 je brán jako rok po brexitu, tento rok bude popsán v následující kapitole.

Procentuální podíl na celkové zaměstnanosti není vysoký, to však odvětví kompenzuje výstupem v ekonomice, který bude představen v následující části, a to na celkovém obchodu s finančními službami.

Tabulka 6: Pracovní místa v britských finančních službách

Práce v britských finančních službách		
1.čtvrtletí daných roků		
	pracovní místa v tisících	% z celkové zaměstnanosti
1982	874	3%
1992	1 113	4%
2002	1 203	4%
2003	1 191	4%
2004	1 174	4%
2005	1 177	4%
2006	1 159	4%
2007	1 174	4%
2008	1 201	4%
2009	1 206	4%
2010	1 107	4%
2011	1 129	4%
2012	1 155	4%
2013	1 139	4%
2014	1 124	3%
2015	1 117	3%
2016	1 119	3%
2017	1 116	3%
2018	1 125	3%
2019	1 132	3%
2020	1 148	3%
2021	1 140	3%

Zdroj: House of Commons Library (2021), zpracováno autorem

3.3.3 Obchod s finančními službami

Na grafu je představen import a export finančních služeb ze Spojeného království. Na grafu je vidět přímka saldo, která vyjadřuje rozdíl mezi importem a exportem. Graf se dá považovat za obchodní bilanci v sektoru finančních služeb. Graf je vyjádřen v milionech liber v období let 1997-2020. Jde o časovou řada, která obsahuje data před brexitem.

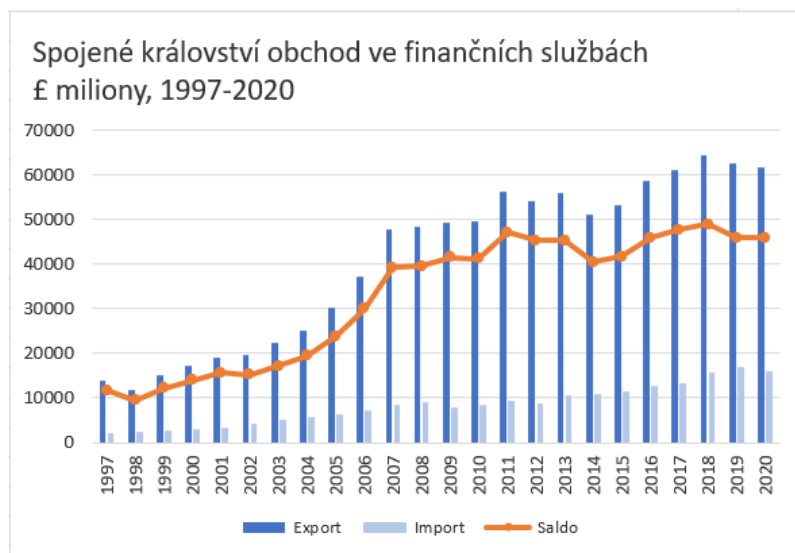
Na grafu je dále možno vidět viditelný trend růstu od roku 1998. K mírnému poklesu došlo v letech 2012-2015. Poté opět došlo k mírnému růstu do roku 2018, tady však opět došlo k poklesu a v letech 2019 a 2020 dokonce k drobnému poklesu až téměř ke stagnaci. Na grafu je zajímavé, že množství importu se od roku 1997 do roku 2009 zvyšovalo. V roce 2009 došlo k mírnému poklesu. Od roku 2013 do roku 2019 měl import finančních služeb do Spojeného království stoupající trend. Pouze v roce 2020 došlo opět k poklesu, nebylo to však nic dramatického. I tento graf nám ukazuje, jak je pro Spojené království

export v sektoru finančních služeb důležitou věcí. Můžeme si tedy položit otázku, kolik toho šlo do EU.

Finanční odvětví navíc po dvě desetiletí poskytovalo Spojenému království dlouhodobý přebytek výkonové bilance. V roce 2018 bylo dosaženo maxima 46 mld. liber. Vývoz finančních služeb měl v roce 2019 hodnotu necelých 60 mld. liber, dovoz okolo 18 mld. liber. Znamená to, že docházelo k přebytku ve vývozu finančních služeb ve výši 41 mld. Liber. Finanční služby tvořily 19 % veškerého vývozu služeb Spojeného království a 8 % veškerého dovozu služeb. Přitom 40 % z tohoto vývozu náleželo do EU a přibližně 32 % dovozu služeb pocházelo z EU. Zde je možno vidět, že nedocházelo k tak velkému rozdílu obchodování služeb mezi Velkou Británií a Evropskou unií.

(Česká národní banka, 2021)

Obrázek 8: Spojené království obchod ve finančních službách

Zdroj: House of Commons Library (2021), zpracováno autorem

V následující tabulce je číselné vyjádření předchozího grafu. Jsou zde finanční služby pouze od roku 2007-2020, tedy na kratší časové řadě než oproti grafu. Zde jsou i lépe vidět poklesy exportu a je zde i lépe vidět stoupající trend importu finančních služeb. Důvod stoupajícího trendu není známý. V roce 2018 došlo k nejvyššímu rozdílu exportu a importu v hodnotě 45,9 miliard liber. Stejně úspěšný byl i rok 2020, zde byl však menší import služeb oproti roku 2018. Trend od roku 2016 může být způsoben přesunem finančních institucí do Evropské unie.

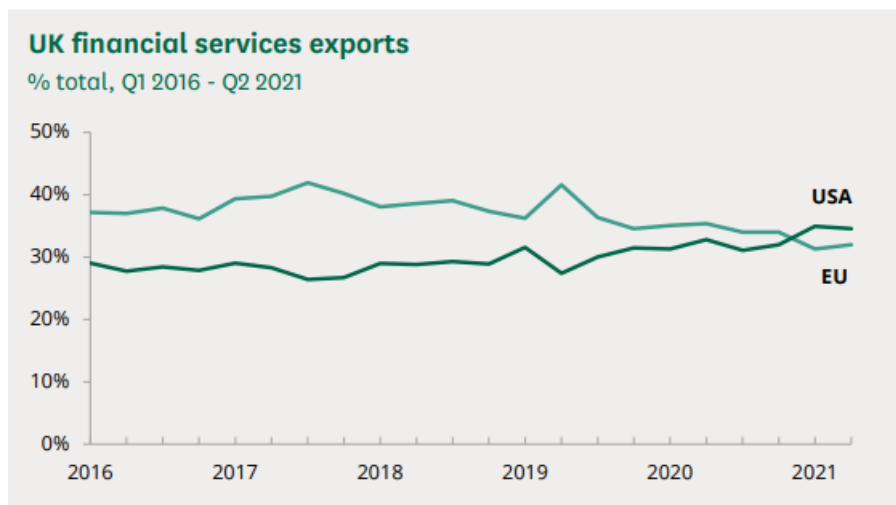
Tabulka 7: Spojené království obchod ve finančních službách

Spojené království obchod ve finančních službách			
2007-2020, £ miliardy			
	Export	Import	Rozdíl
2007	47,8	9,2	38,7
2008	47,5	10,4	37,1
2009	47,6	8,8	38,8
2010	49	8,7	40,2
2011	56	9,7	46,2
2012	53,6	8,9	44,7
2013	55,2	11,3	43,9
2014	50,2	11,1	39,2
2015	52,4	12,6	39,7
2016	56,5	13,5	43
2017	59,1	13,9	45,3
2018	62,4	16,5	45,9
2019	59,2	18,1	41,1
2020	61,8	15,9	45,8

Zdroj: House of Commons Library (2021), zpracováno autorem

3.3.4 Obchodování ve finančním sektoru s EU

Obrázek 9: Graf Spojené království export finančních služeb

zdroj: House of Commons Library (2021)

Na grafu je možno vidět, že od 1.čtvrtletí roku 2016 do roku 2019 docházelo k postupnému růstu exportu do evropské sedmadvacítky. K menšímu poklesu došlo v letech 2017-2018. V tomto období se export přesunul ze zemí EU do USA. Poté je vidět pokles v 1.čtvrtletí 2019, a za ním následuje růst ve 3.čtvrtletí roku 2019. Opět je vidět scénář toho, že pokud dojde k poklesu exportu do EU následuje nárůst exportu do USA a naopak.

V dokumentu, z kterého je čerpáno podrobnější popis. V roce 2020 byl export finančních služeb ve výši 21 miliard liber, což představovalo 35 % z celkového exportu finančních služeb. Zatímco ve stejném roce import z EU tvořil 5 miliard liber, tedy 31 % importu finančních služeb Spojeného království. Mezi roky 2019-2020 hodnota finančních služeb exportovaných do EU spadla o 8 %, což je v grafu vidět na strmém poklesu ve tvaru zubu. Ve stejném období klesl export veškerých služeb do EU o 14 %. V roce 2020 byl pokles finančních služeb do EU nejvýraznější v 2 a 3. čtvrtletí v důsledku utlumení ekonomické aktivity související s pandemií COVID-19. V tomto období celkový export spadl o 9 % v 2.čtvrtletí oproti 1.čtvrtletí a o 14 % mezi 3.čtvrtletím a 2.čtvrtletím. Dále bude zmíněn rok 2021.

(House of Commons Library, 2021)

3.3.5 Obchodování s USA a zeměmi mimo EU

Oproti grafu obchodování s EU je možno vidět podstatně kolísavější graf. Je možno říct, že se nedá úplně popsat, zdali je v grafu nějaký trend. Avšak jsou zde oproti grafu se zeměmi EU vidět čtyři významnější poklesy. Je zde možno také vidět, že když došlo k poklesu ve 2.čtvrtletí roku 2019 u zemí mimo EU, tak se zvýšil export do zemí EU. Ale je to vidět jen v tomto bodě grafu, protože u ostatních poklesů není vidět promítnutí se do grafu zemí EU. Dále je na grafu vidět výrazný nárůst stejně jako u zemí EU v bodě začátku národního lockdownu. A tím končí předbřexitové období.

Export do zemí mimo EU v roce 2020 činil 40 miliard liber a podílel se na 65 % celkového exportu finančních služeb Spojeného království. Oproti tomu import ze zemí mimo EU činil 11 miliard liber, což představovalo 69 % importu Spojeného království. Mezi lety 2019-2020 vzrostla hodnota exportu finančních služeb do zemí mimo EU o 3 %, oproti tomu export veškerých služeb klesl o 8 %. Tento pokles byl spojen s pandemií COVID-19. Ve 2.čtvrtletí roku 2020 klesl export finančních služeb o 11 % v porovnání s 1.čtvrtletím stejného roku, došlo také k poklesu o 9 % ve 3.čtvrtletí oproti 2.čtvrtletí. Avšak export finančních služeb do zemí mimo EU byl vyšší než v roce 2019. Hodnota exportu finančních služeb byla o 12 % vyšší ve 2.čtvrtletí 2020 v porovnání s 2.čtvrtletí roku 2019.

(House of Commons Library, 2021)

3.3.6 Kurz libry proti dolaru v roce 2016

Obrázek 10: Kurz libry proti dolaru

Zdroj: XTB (2022), zpracováno autorem

Dále jsou popsány dopady před brexitem na grafu měnového páru libry proti dolaru, tedy na jednom z hlavních měnových párů. Představuje to, jak na výsledky referenda reagovaly trhy a investoři. Výše uvedený graf je ohraničen v ročním období roku 2016. Výrazným místem na grafu je střed, kde je možné si všimnout velmi velkého poklesu kurzu na měnovém páru. Pokles byl z hodnoty 1,50 na hodnotu 1,35. Tento pokles byl způsoben zveřejněním výsledků brexitového referenda vyhlášeného premiérem Davidem Cameronem.

4 Politicko-hospodářské vztahy po brexitu

4.1 Politické vztahy

Politické vztahy se po brexitu výrazně nezhoršily. Naopak to vypadá, že brexit paradoxně pomohl oživit spolupráci a dialog. Ale to, co stále rozdmýchává politické vášně, je takzvaná „Irská pojistka“, která byla vyjednána v brexitové dohodě. Tato pojistka zajišťuje přístup Severního Irska na jednotný trh EU. Ovšem jsou ponechány hranice mezi Severním Irskem (součást Velké Británie) a Irskou republikou.

Vztahy mezi Spojeným královstvím a EU lze považovat za klidné. Důležité je, že i přes vyjednávání nedošlo k poškození vztahů. Bohužel byly více poškozeny vztahy mezi samotnými obyvateli než vrcholnými politiky či představiteli.

Spojenému království také pomohlo, že se po brexitu může v politických otázkách zaměřit plně na své zájmy. Ukázkou, jak moc pomáhá Spojenému království vlastní politické rozhodování, je dobře patrné na současné krizové situaci ohledně Rusko-Ukrajinské války. Ta předvedla, jak je v rámci států EU obtížné rychle jednat a docílit dohody oproti jednání samostatných států.

4.2 Hospodářské vztahy

Hospodářské vztahy budou popsány v zaměstnanosti, jak se změnila pozice Spojeného království vůči EU v exportu finančních služeb a také na dopadech na Spojené království. Rovněž zde budou zmíněny dopady na EU.

Finanční instituce se nespolehaly na uzavření brexitové dohody, ale podnikaly kroky již před touto dohodou. Konzultační společnost EY odhadovala, že se ze Spojeného království do Evropské unie přesunulo od roku 2016 v důsledku brexitu více než 7600 pracovních míst. Společnost také odhadla výši přesunutých aktiv ve stejném časovém úseku, která činí podle odhadů přes bilion liber (přibližně 30 bilionů korun). Je nutné dodat, že společnost EY sleduje veřejná prohlášení 222 největších britských finančních společností. Nicméně ne všechny z nich zveřejňují své plány, výši aktiv a co s nimi hodlají dělat. Dle EY již skončilo významné přemísťování aktiv a pracovních míst. V současné době dochází k pomalejšímu přemísťování aktiv a pracovních míst. Dochází k tomu zejména v důsledku toho, aby byly dodrženy předpisy stanovené EU.

(Česká národní banka, 2021)

Podstatnou část aktiv zůstala i nadále ve Spojeném království.

Podle indexu globálních finančních center (GFCI), kterým je měřena konkurenceschopnost předních světových finančních uzlů byl v roce 2021 britský Londýn stále finančním centrem Evropy a v pořadí také druhým nejvíce konkurenceschopným finančním centrem na světě hned po New York City. (Česká národní banka, 2021) Ale již nemá tak jednoznačnou pozici. Například Amsterdamská burza svoje objemy zdvojnásobila.

4.3 Dopady na Velkou Británii

Pokud by se vzaly dopady na Velkou Británii, tak z pohledu bankovního sektoru to nebyly až tak velké dopady. Bylo to způsobeno tím, že byl dostatek času se připravit na nastávající problémy související s brexitem. Jak již bylo dříve zmíněno, docházelo v určitém měřítku k přesunu aktiv, ale přesun nebyl tak masivní, protože pro společnosti je to velmi nákladné. Dále se také čekalo se na výsledek vyjednávání.

Z pohledu brexitu byla daleko horší situace v nákladní kamionové dopravě, která má stále velký nedostatek řidičů. K větším problémům docházelo na hranicích, a to kvůli celním kontrolám, které se opět zavedly po odchodu Velké Británie z Evropské unie. A protože většina řidičů chtěla stihnout kontrolu bez celních povinností, docházelo ke kolonám na hranicích Velké Británie, kde bylo potřeba řidiče zásobovat i potravinami a vodou.

4.3.1 Zaměstnanost ve finančním sektoru po brexitu

Tabulka 8: Práce v britských finančních službách

Práce v britských finančních službách		
1.čtvrtletí daných roků		
	pracovní místa v tisících	% z celkové zaměstnanosti
1982	874	3%
1992	1 113	4%
2002	1 203	4%
2003	1 191	4%
2004	1 174	4%
2005	1 177	4%
2006	1 159	4%
2007	1 174	4%
2008	1 201	4%
2009	1 206	4%
2010	1 107	4%
2011	1 129	4%
2012	1 155	4%
2013	1 139	4%
2014	1 124	3%
2015	1 117	3%
2016	1 119	3%
2017	1 116	3%
2018	1 125	3%
2019	1 132	3%
2020	1 148	3%
2021	1 140	3%

Zdroj: House of Commons Library (2021), zpracováno autorem

Data o zaměstnanosti ve finančním a pojišťovnickém sektoru jsou vztažena k 1. čtvrtletí daného roku. Data opět nemusí vyjadřovat počet zaměstnaných osob, některé osoby mohou mít více zaměstnání. Data zaměstnanosti jsou stejná jako data zmíněná výše, zde je zaměření na rok 2021. Je zde vidět mírný pokles mezi počtem pracovních míst v roce 2020 a 2021. Ten se snížil přibližně o 8 tisíc, ale neznamenalo to pokles na podílu celkové zaměstnanosti. Ukazuje to tedy, že snížení počtu pracovních míst bylo pro sektor zanedbatelné.

4.3.2 Kurz libry proti dolaru po brexitu

Obrázek 11: Kurz libry proti dolaru

Zdroj: XTB (2022), zpracováno autorem

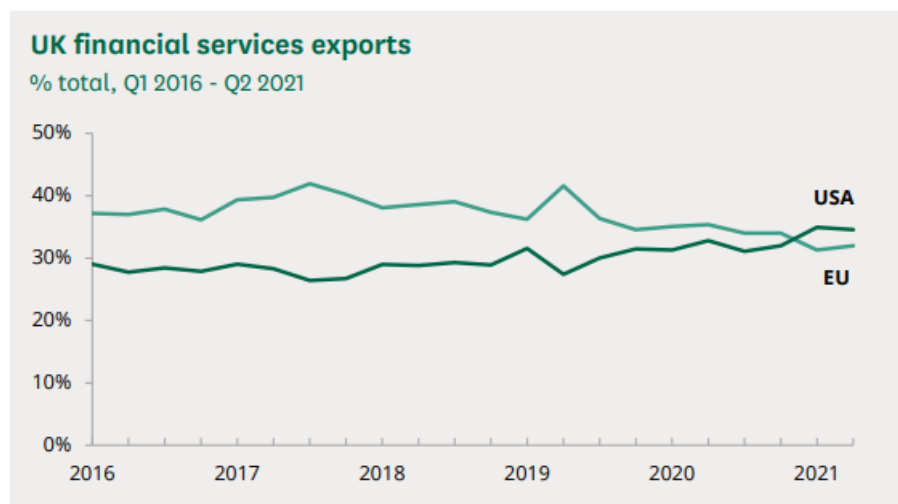
Pro srovnání je zvolen graf GBP/USD. Co se týče dopadů brexitu na Velkou Británii, tak tyto začaly už v roce 2016, kdy důsledkem referenda bylo citelné oslabení britské měny. Mezi lety 2017-2018 došlo k posílení britské měny, ale libra se již nedokázala dostat na hodnoty před brexitem. Ke stejnému vývoji došlo i po formálním nastolení brexitu, ale opět zde hraje významnou roli pandemie COVID-19 a v posledním měsíci se na kurz může podepsat i situace na Ukrajině. Nicméně dopady na britskou libru by neměly být tak velké, jako v případě brexitu.

Může to být bráno také tak, že koronavirová pandemie překryla plné důsledky brexitu. Z pohledu statistických dat bude nutné analyzovat brexit v delším časovém horizontu. Další analýzu nám také v současné době bude znesnadňovat situace kolem zmíněné války na Ukrajině mezi Ruskou federací a Ukrajinou. Bude tedy nutné analyzovat dopady brexitu za 10-15 let., kdy budou data „očistěna“ od dat koronavirových. U analýzy bude záležet na tom, jak dlouho bude pandemie ještě trvat.

Hospodářské dopady brexitu nebyly malé, ale zanalyzovat celkové dopady je velice složité a rozsah této práce na to není dostatečný.

4.3.3 Obchodování s EU a USA

Obrázek 12: Graf Spojené království export finančních služeb

zdroj: House of Commons Library (2021)

Je zde použit graf, který byl již použit v předchozí kapitole. Na grafu lze vidět, že v 1.čtvrtletí roku 2021 došlo ke snížení exportu finančních služeb do EU o 6 %. Oproti tomu se zvýšil export finančních služeb do USA. Na grafu je možné také vidět přímou závislost v roce 2021 mezi exportem do EU a USA. (House of Commons Library, 2021)

Pro další vývoj bude nutné počkat na delší čas po brexitu. Ale je možné, že i tato data budou nějakými faktory ovlivněna (pokračující pandemií COVID-19, dopady sankcí proti Ruské Federaci, ...)

4.3.4 Obchodování země EU a mimo EU

Situaci v obchodování s EU lze odvodit mezi 2.čtvrtletím roku 2019 a 2.čtvrtletím roku 2021, kde export spadl nejvíce. V Nizozemsku spadl export služeb o 72 % z 1,4 miliardy liber na 0,5 miliardy liber. Dalším příkladem je Německo, kde export spadl o 42 % a export do Francie, který spadl o 41 % a do Irska spadl o 30 %. Tyto čtyři státy se podílejí na většině celkového exportu Spojeného království do EU ve výši 58 % v roce 2020. (House of Commons Library, 2021)

Export služeb do zemí mimo EU pokračoval v růstu v 1.čtvrtletí roku 2021. Růst byl oproti 4.čtvrtletí roku 2020 o 8 % vyšší. Nicméně ve srovnání 2.čtvrtletí 2021 a 2.čtvrtletí

roku 2019 a v číslech před covidem, byl export finančních služeb do zemí mimo EU o 5 % vyšší.

(House of Commons Library, 2021)

Je zde velice patrné, že export se přesunul ze zemí EU do zemí mimo EU.

Dále budou popsány příležitosti a hrozby Spojeného království a EU.

4.3.5 Hrozba pro Spojené království

Mezi největší hrozbu pro Spojené království patří oslabení prvenství největší burzy na evropském kontinentu. Další hrozba souvisí s odlivem kapitálu a pracovních sil ze sektoru finančních služeb.

Odliv zaměstnanců je v oboru zásadní, protože zkušenější zaměstnanci mohou odcházet na evropský trh finančních služeb. Tato hrozba je navíc posílena i faktem, že 30 % zaměstnanců z City of London pochází z evropského kontinentu. Dále může Spojené království přijít o pověst světového centra měnových transakcí. V jejím případě by to byl tvrdý zásah, protože toto tvoří 30 % obchodování přes londýnskou burzu.

(Česká národní banka, 2021)

4.3.6 Příležitost pro Spojené království

Příležitostí pro Velkou Británii je možnost, kdy Bank of England, tedy centrální banka Velké Británie, posílí svou pozici v hospodářské politice Velké Británie, protože se účastnila čtvrtého integračního stupně a centrální banka měla omezené pravomoci. Toto je zde zmiňováno, proto že to souvisí s trhem finančních služeb, nad kterým zajišťuje centrální banka dozor v takzvané tripartitě.

Další příležitostí je mít možnost většího a svobodnějšího rozhodování o spolupráci s Evropskou unií. To by mohlo vést k větší spolupráci, i přesto že Spojené království odešlo z EU.

Další příležitostí je rozšíření vztahů s mimoevropskými ekonomikami. Řadíme mezi ně například ekonomiky Spojených států, Austrálie, Nového Zélandu, a zemí takzvaného Commonwealthu. Oproti začátkům, kdy se Velká Británie nechtěla účastnit integračních

procesů z důvodů vysokého napojení na Commonwealth, se v dnešní době již Británii nevyplatí se více zde angažovat.

4.3.7 Dopady na Evropskou unii

Největším zásahem pro Evropskou unii byl fakt, že přišla o relativně velký trh. Ve Spojeném království totiž žilo 67,21 milionů obyvatel (2020). (Světová banka, 2020)

Toto číslo můžeme ponížít díky tomu, že byla uzavřena již zmíněná „Irská pojistka“. Počet obyvatel Spojeného království se tedy sníží o necelé dva miliony obyvatel přesněji řečeno o 1,89 milionů obyvatel. (Statista, 2022)

Evropská unie také přišla o jeden ze symbolů finančních trhů. Dalším dopadem brexitu je přesun finanční instituce EU ze Spojeného království zpět do EU. (Rada Evropské unie, 2018)

Ve Spojeném království působila Agentura pro léčivé přípravky (EMA) a Evropský orgán pro bankovníctví (EBA). EBA se přesunula do Paříže. Negativním dopadem byla samotná náročnost vyjednávání smluv. Taktéž i samotný překlad do všech jazyků Evropské unie, který je hlavně přínosem pro všechny občany EU.

4.3.8 Hrozba pro Evropskou unii

Hrozbou je již zmíněné snížení potenciálního trhu pro firmy z Evropské unie. Další hrozba je to, že Evropská unie přišla o jednu z největších burz na světě, co se týče tržní kapitalizace. V Evropské unii však nadále působí burza frankfurtská, holandská a irská. Ty ale nejsou tak velké a nemají ani tak velkou tržní kapitalizaci. Hrozbou je také oslabení pozice politické, kdy odchod členského státu může být chápán jako oslabení EU. V určité míře je to samozřejmě pravda, ale i tato ne moc dobrá zkušenost přece jen ukázala fakt, že členské země EU nejsou v uskupení drženy nuceně a za každou cenu.

4.3.9 Příležitost pro Evropskou unii

Příležitostí pro Evropskou unii je větší rozšíření spolupráce. I když se Velká Británie účastnila ekonomické integrace, její pozice v ní byla značně modifikována. Docházelo k tomu kvůli tomu, že Velká Británie je ostrov a vyžádala si tedy speciální podmínky pro svojí zemi v legislativě EU. V rámci toho byly v některých oblastech vytvořeny mantinely, které Evropská unie velmi špatně překonávala.

Další příležitostí je to, že bankovní společnosti Spojeného království poskytující služby se nechtějí kvůli brexitu vzdát přístupu na finanční trh Evropské unie. Dochází dále k tomu, že společnosti zakládají pobočky v členských zemích Evropské unie. V neposlední řadě také dochází k přesunu aktiv z Velké Británie do EU.

V Evropské unii dále dochází díky otevírání nových poboček k vytvoření nových pracovních pozic, jelikož přestěhování pracovníků z Velké Británie do Evropské unie je velmi nákladné. Pro EU to může být výhoda, kterou může využít na posílení svého působení na finančních trzích.

Nadnárodní společnosti také nebudou chtít přicházet o přístup na třetí největší trh v rámci spotřebitelů. Větší trh než evropský má jen Čína a Indie, jelikož v těchto zemích žije skoro ¼ celosvětové populace.

5 Doporučená řešení

Závěrem bude poukázáno na několik smluv, které má EU uzavřené s nečlenskými zeměmi. Dále budou představena možná řešení Britské situace.

5.1 Švýcarské dohody

Švýcarské dohody poskytly otevření evropského trhu Švýcarsku a naopak. Dohody se uzavřeli v sedmi sektorech ekonomiky. Stejně jako následující dohoda s EHP, jde v rámci této dohody o vytvoření strategické spolupráce s třetími zeměmi.

V roce 1972 byla uzavřena speciální dohoda mezi EHS (Evropské hospodářské společenství) a Švýcarskem. Hospodářské vztahy jsou mezi těmito zeměmi uskutečňovány na základě dohody o volném obchodu. V dohodě jsou obsaženy bilaterální dohody o spolupráci v sedmi sektorech. Těchto sedm sektorů je volný pohyb osob, letecká doprava, přeprava zboží a cestujících po železnici a silnici, obchod se zemědělskými výrobky, vzájemné uznávání posuzování shody v určitých aspektech veřejných zakázek a vědecká a technická spolupráce.

Švýcarská dohoda je označována jako obchodní typ dohody. Švýcarsko jako jediná země z ESVO (Evropské sdružení volného obchodu) nevedla hospodářské vztahy s členem EHP (Evropského hospodářského prostoru). (Euroskop, 2022)

Je možno vidět, že v těchto smlouvách není tolik řešena problematika služeb, ale je jimi více řešena problematika zboží a pohybu osob. Zajímavostí je, že právě jedna ze smluv řeší volný pohyb osob. Toto je jedna z výhod, proč se země stávají členy jednotného trhu a stávají se i účastníky integračních procesů.

5.2 Možnost Švýcarského řešení

Možnost švýcarského řešení by se dala použít, pokud by země nebyla tolik navázána na EU. To ovšem není případ Spojeného království. Avšak aspekt, který by se dal i tak nejvíce využít, je volný pohyb osob. Tím by se neměly ostatní smlouvy řadit do nižší kategorie, ale smlouva o volném pohybu osob je nejdůležitější.

5.3 Dohoda EU a Norska (EHP)

Pro EU je tato dohoda velice důležitá, protože se věnuje strategické spolupráce mezi EU a třetími zeměmi. Je možno ji řadit mezi jednu z nejvýznamnějších, protože ukazuje, že vše co souvisí z obchodováním není to omezeno jen na členské země EU. Pro EU je toto důležité z hlediska, že může nabídnout svůj velký trh a zároveň se může Evropská unie dostat na trh, který je pro ni zajímavý nebo v něm vidí velký strategický význam. Na příkladu japonské smlouvy, která se řadí mezi smlouvy stejné jako s EHP je možno si ukázat, že EU má také velmi silnou vyjednávací pozici, díky čemu se dala uzavřít smlouva, která odstraní většinu viditelných i neviditelných překážek.

Norsko je jedním ze členů Evropského hospodářského prostoru (EHP). Členy EHP je kromě Norska i Island a Lichtenštejnsko. Evropský hospodářský prostor vznikl 1.ledna 1994 na základě dohody mezi státy Evropského sdružení volného obchodu (ESVO) a ES (Evropské společenství), později označovaným jako EU. (Euroskop, 2022)

Jedním ze zakladatelů ESVO byla také Velká Británie. Ta se však rozhodla využít více výhod ekonomické integrace.

Účast v EHP zajišťuje členským zemím možnost přístupu na vnitřní trh EU, který zaručuje volný pohyb osob, zboží, služeb a kapitálu. Země se nemusí přímo účastnit ekonomického integračního procesu Evropské unie, i tak mají možnost obchodovat se zeměmi EU.

Dohoda se vztahuje k tomu, že kromě závazků, které spadají do oblasti vnitřního trhu a souvisejících politik, zajišťuje Dohoda o EHP účast tří států na řadě programů a agentur EU v dále zmíněných oblastech. Spolupráce a účast se týká oblastí výzkumu a vývoje, vzdělávání, sociální politiky, životního prostředí, ochrany spotřebitele, cestovního ruchu a kultury. Je možno říct, že většina ekonomiky je touto dohodou pokryta.

Země účastníci se dohody nemají formální přístup k rozhodovacím procesům EU. Avšak v přípravných fázích mohou poskytovat vstupní informace. Mají také například právo účastnit se odborných skupin, výborů Komise a mohou předkládat připomínky k připravovaným právním předpisům, které mají být začleněny do Dohody o EHP. (Evropská komise, 2022)

Dohoda nezahrnuje společné zemědělské a rybářské politiky (ačkoli obsahuje ustanovení o různých aspektech obchodu se zemědělskými produkty a produkty rybolovu), celní unii, společnou obchodní politiku, společnou zahraniční a bezpečnostní politiku, spravedlnost a vnitřní věci (i když jsou země ESVO součástí schengenského prostoru), hospodářskou a měnovou unii (HMU). (Evropská komise, 2022)

Ze smlouvy je jasně patrné, že chce prohlubovat spolupráci, ale zároveň příslušné státy nenutí do integračního procesu. Jsou zde zmíněna odvětví, která jsou důležitá pro fungování finančního trhu, tedy volného pohybu služeb a volného pohybu kapitálu obsažené v Dohodě o EHP. Je důležité ukázat, jak je dohoda propojená se samotnou Evropskou unií.

5.3.1 Volný pohyb služeb

Volný pohyb služeb je popsán v článku 36 a 37 v Dohodě o EHP.

Článek 36

1. V rámci této dohody jsou zakázána omezení volného pohybu služeb na území smluvních stran pro státní příslušníky členských států ES a států ESVO, kteří jsou usazeni v jiném členském státě ES nebo státě ESVO, než se nachází příjemce služeb.
2. Zvláštní ustanovení o volném pohybu služeb jsou uvedena v přílohách IX až XI.

Článek 37

Za služby se podle této dohody pokládají výkony poskytované zpravidla za úplatu, pokud nejsou upraveny ustanoveními o volném pohybu zboží, kapitálu a osob.

Služby zahrnují zejména:

- a) činnosti průmyslové povahy,
- b) činnosti obchodní povahy,
- c) řemeslné činnosti,
- d) činnosti v oblasti svobodných povolání.

Aniž jsou dotčena ustanovení kapitoly týkající se práva usazování, může poskytovatel

služby za účelem jejího poskytnutí dočasně provozovat svou činnost ve státě, kde je služba poskytována, za stejných podmínek, jaké tento stát ukládá svým vlastním státním příslušníkům.

Dohoda o EHP

Volný pohyb kapitálu

Oblast kapitálu je řešena v člancích 40-45 v Dohodě o EHP.

Článek 40

V rámci této dohody jsou mezi smluvními stranami zakázána všechna omezení pohybu kapitálu patřícího osobám s bydlištěm v členských státech ES nebo státech ESVO, jakož i diskriminace na základě státní příslušnosti nebo místa bydliště stran nebo místa, kde je tento kapitál investován. Ustanovení nezbytná pro provádění tohoto článku jsou obsažena v příloze XII.

Článek 41

Běžné platby spojené s pohybem zboží, osob, služeb nebo kapitálu mezi smluvními stranami v rámci této dohody nepodléhají žádným omezením.

Článek 42

1. Vztahují-li se na pohyb kapitálu liberalizovaný podle této dohody vnitrostátní právní předpisy, jimiž se řídí kapitálový trh a úvěrový systém, nelze je uplatňovat diskriminačním způsobem.

2. Půjčky určené pro přímé nebo nepřímé financování některého členského státu ES nebo státu ESVO či jeho regionálních a místních územních samosprávných celků nesmějí být vydávány ani umístěny v ostatních členských státech ES nebo státech ESVO, ledaže se na tom dotyčné státy dohodnou.

Článek 43

1. Pokud by rozdíly devizových předpisů členských států EU a států ESVO vedly k tomu, že by osoby s bydlištěm v jednom z těchto států využívaly možnosti jednoduššího převodu uvedené v článku 40 na území smluvních stran, aby tak obcházely právní

předpisy jednoho z těchto států týkající se pohybu kapitálu vůči třetím zemím, může dotčená smluvní strana přijmout vhodná opatření, aby tyto obtíže překonala.

2. Vyvolá-li pohyb kapitálu narušení fungování kapitálového trhu v některém členském státě ES nebo státě ESVO, může dotčená smluvní strana v oblasti pohybu kapitálu přijmout ochranná opatření.

3. Provedou-li příslušné orgány některé smluvní strany změnu směnného kurzu, která vážně narušuje podmínky hospodářské soutěže, mohou ostatní smluvní strany na přísně omezenou dobu přijmout nezbytná opatření, aby napravila následky této změny.

4. V případě obtíží nebo vážné hrozby obtíží s platební bilancí členského státu ES nebo státu ESVO v důsledku celkové nerovnováhy platební bilance nebo povahy měny, již má k dispozici, které mohou zejména ohrozit fungování této dohody, může dotčená smluvní strana přijmout ochranná opatření.

Článek 44

Pro provádění článku 43 použijí Společenství na jedné straně a státy ESVO na straně druhé své vnitřní postupy, jak stanoví protokol 18.

Článek 45

1. Rozhodnutí, stanoviska a doporučení týkající se opatření uvedených v článku 43 musí být oznámena Smíšenému výboru EHP.

2. Veškerá opatření jsou předmětem předběžných konzultací a výměny informací ve Smíšeném výboru EHP.

3. V případech uvedených v čl. 43 odst. 2 může dotčená smluvní strana z důvodů utajení a naléhavosti přijmout zmíněná opatření bez předchozích konzultací a výměny informací.

4. V případech uvedených v čl. 43 odst. 4, ovlivní-li náhlá krize platební bilanci a nelze-li dodržet postupy stanovené v odstavci 2, může zúčastněná smluvní strana přijmout předběžná nezbytná ochranná opatření. Tato opatření musí způsobit pouze co nejmenší narušení fungování této dohody a nesmějí přesáhnout rozsah nezbytně nutný pro odstranění náhle vzniklých obtíží.

5. Opatření přijatá podle odstavců 3 a 4 jsou oznámena nejpozději v den jejich vstupu v platnost; výměna informací, konzultace a oznámení podle odstavce 1 se uskuteční co nejdříve poté.

V rámci dohody jsou mezi smluvními stranami zakázány všechny omezení pohybu kapitálu patřícího osobám s bydlištěm v členských státech ES nebo státech ESVO. Nezbytná ustanovení pro provádění článku 40 jsou obsažena v příloze XII v Dohodě o EHP.

V dohodě jsou zmíněny platby spojené s pohybem zboží, osob, služeb a kapitálu, tyto běžné platby nepodléhají žádným omezením. Velkým rozdílem obou dohod je, že dohoda EU a EHP je s EU více provázána než dohoda švýcarská. Také stojí za zmínku, že dohoda zajišťuje, aby takzvané běžné platby nepodléhali žádným omezením. V dohodě je přímo zmíněno, že jsou to platby spojené s pohybem zboží, osob, služeb a kapitálu. Toto však není běžné, pokud země není účastníkem integračního procesu či celku.

Dohoda o EHP

5.4 Možnost Norského řešení

Dohoda s EHP se dá považovat za lepší dohodu pro danou zemi. Je to nejen tím, že zajišťuje širší záběr, ale i tím, že umožňuje větší provázanost se zeměmi integračního celku. Jak bylo zmíněno, země se mohou účastnit komisí a výborů. Dohodu je možno brát jako přínosnou, protože může ukázat přínos k větší provázanosti ekonomik obchodujících zemí. Výhodou řešení by bylo to, že by se nemusely připravovat nové smlouvy a šlo by se do takzvané připraveného. Tímto by bylo možno proces přechodného období lépe stihnout. Další výhodou by bylo i to, že země a podnikatelské subjekty by se nemusely učit nové podmínky při obchodování a podnikání. I to by proto pomohlo oživit obchod v obchodujících zemích.

5.5 Možnost jiné dohody

Dále bude popsána možnost řešení a jeho vlastnosti a tím je použití modelu snížení integračního stupně.

5.5.1 Snížení integračního stupně

V případě Spojeného království by šlo o snížení integračního stupně z HMU na jednotný trh. Jak bylo popsáno výše, jednotný trh pomáhá volnému pohybu kapitálu, služeb, osob a zboží. V tomto případě je velmi důležité, že je v jednotném trhu volný pohyb služeb a kapitálu, protože tyto věci nejvíce ovlivňují finanční trh a také napomáhají jeho rozvoji.

Dalším faktorem, který nějakým způsobem ovlivňuje finanční trhy je volný pohyb osob, který může pomoci pohybu odborné pracovní síly do zemí, kde je jejich potřeba.

Mnoho finančních institucí také mělo zaměstnance z Evropské unie, což znamenalo, že po brexitu docházelo k přesunu zaměstnanců do Evropy, kteří tam dříve žili.

Snížení integračního stupně by bylo velmi dobré řešení. Hlavně díky tomu by nemuselo docházet k velmi nákladným legislativním krokům, protože by zde šlo fakticky jen o snížení do stupně, kde už země dříve byla. Tento způsob by mohl být použit také z důvodu, že není potřeba tolik zásadních vyjednávání, tudíž by nemusela být délka přechodného období tak dlouhá. Zde byla ovlivněna právě díky jednáním.

Přínosem by bylo také to, že se formálně musí změnit jen smlouvy a nemusí se tvořit úplně nové, které vzešly z výsledků vyjednávání. Byly jsme také svědky toho, jak se velmi těžce hledá shoda, tento proces by to mohl značně zjednodušit. Je však důležité dodat, že tato možnost by nebyla se současnou legislativou Evropské unie vůbec možná. Muselo by dojít ke změně legislativy a do smluv EU by přibylo slovo dezintegrace. Hlavní podmínkou je, aby země, která chce být účastníkem jednotného trhu, musí být zároveň členem EU. Toto však ve Spojeném království nechtěli.

Jako nejlepší řešení je možno vidět ve snížení integračního stupně o jeden stupeň. Nepoškodilo by to obchodní vztahy a země by se mohly nadále dobře rozvíjet. Pokud by nešlo snížit integrační stupeň o jeden stupeň, mohla by se využít možnost norského řešení, a tedy využití existující smlouvy o EHP.

Pokud by ani to nebylo možno, tak autor vidí jako krajní možnost využití švýcarského řešení, protože je lepší využít právě smlouvu o EHP, která zahrnuje celý trh, a nejen jeho části, jako je tomu ve švýcarské dohodě. Avšak i v případě Švýcarského řešení by to bylo lepší než se nově domlouvat na nových smlouvách. Přínosem obou smluv je existence volného pohybu osob.

Závěr

Bylo dosaženo závěru, že brexit je pro Spojené království hrozbou. V předchozích kapitolách bylo ukázáno, že export finančních služeb ze Spojeného království byl příliš velký. I když se Spojené království rozhodne více obchodovat s USA a zeměmi mimo EU, nedojde k nahrazení objemu finančních toků, které tvořila Evropská unie.

Hrozbou je i přemístování finančních institucí a jejich aktiv ze Spojeného království do zemí Evropské unie. Z toho důvodu může docházet k vysoké nezaměstnanosti v sektoru finančních služeb, který je velice důležitý pro Spojené království. Další hrozba spočívá v oslabení kurzu britské libry vůči dolaru. V předchozí kapitole bylo ukázáno, že se libra nedostala na hodnoty před brexitem. Toto dokazuje, jaký to byl zásah pro Spojené království.

Nejlepším řešením této situace by bylo snížení integračního stupně z hospodářské a měnové unie na stupeň společného trhu. Tímto by Spojené království nepřišlo o přístup na společný finanční trh EU a nemuselo by řešit přesun aktiv a snižování pracovních míst ve finančním sektoru.

Dalším řešením této situace by byla možnost využít existujících smluv s třetími zeměmi. V předešlé kapitole byly popsány smlouvy se Švýcarskem a s EHP. Řešením, které by se dalo využít, pokud by nedošlo ke snížení integračního stupně, by byla Dohoda o EHP. Protože došlo k odchodu Spojeného království z EU, mohlo by dojít k připojení k EHP. Mohly být použity již existující smlouvy a firmy hned by věděly, jak se v tomto tržním prostředí chovat.

Řešením, které je bráno jako krajní, ale je lepší než „tvrdý“ brexit by bylo využití smluv, které má uzavřeno Švýcarsko s Evropskou unií. To zahrnuje jen sedm sektorů a tato možnost je horší než dohoda o EHP, která zahrnuje téměř celou ekonomiku.

Seznam použitých zdrojů

Baldwin, R., & Wyplosz, Ch. (2013). *Ekonomie evropské integrace*. (4. vyd.). Praha, Česko: Grada Publishing

CzechTrade (2021). *BusinessInfo. Oficiální portál pro podnikání a export*. Dostupné 12.04.2022 z <https://www.businessinfo.cz/navody/velka-britanie-souhrnna-teritorialni-informace/2/#2-ekonomika>

Česká národní banka (2021). *Balancování na hraně: brexit a finanční služby*. Dostupné 12.04.2022 z https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/cnblog/Balancovani-na-hrane-brexit-a-financni-sluzby/

Eliška Kubátová, Lucie Bednářová, Filip Kalánek (2016). *Euractiv*. Dostupné 12.04.2022 z <https://euractiv.cz/section/aktualne-v-eu/linksdossier/eu-a-velka-britanie-historie-vztahu-a-cesta-k-referendu-000142/>

Euroskop (2022). *Euroskop*. Dostupné 12.04.2022 z <https://euroskop.cz/evropska-unie/dokumenty-eu/smluvni-vztahy-eu-a-tretich-zemi/>

Evropská komise (2022). *Oficiální internetová stránka EU*. Dostupné 12.04.2022 z <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/cs/content/dohoda-o-evropskem-hospodarskem-prostoru-ehp>

Holman, R. (2016). *Ekonomie*. Praha, Česko: C. H. Beck.

House of Commons Library (2021). *Financial services: contribution to the UK economy*. Dostupné 12.04.2022 z <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/sn06193/>

Kindleberger, Ch. P. (1978). *Světová ekonomika*. Praha, Česko: Academia

Krugman, P. R., Obstfeld, M., & Melitz, M. J. (2012). *International economics: theory & policy*. (9. vyd.). Boston, USA: Pearson.

Lacina, L., Ostrřížek, J., König, P., Přenosil, J., & Strejček, P. (2011). *Učebnice evropské integrace*. (3. vyd.). Brno, Česko: Barrister Principal

Lacina, L., Strejček, P., & Blížkovský, P. (2016). *Učebnice evropské integrace*. (4. vyd.). Brno, Česko: Barrister Principal

Mankiw, N. G. (2009). *Zásady ekonomie*. Praha, Česko: Grada.

OECD (2022). *Value added by activity*. Dostupné 25.04.2022 z <https://data.oecd.org/natincome/value-added-by-activity.htm>

Rada Evropské unie (2018). *Evropská rada*. Dostupné 12.04.2022 z <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/relocation-london-agencies-brexit/>

Samuelson, P. A., & Nordhaus, W. D. (2013). *Ekonomie*. (19. vyd.). Praha, Česko: Tisk EUROPRINT.

Statista (2022). *Statista*. Dostupné 25.04.2022 z <https://www.statista.com/statistics/383733/northern-ireland-population-timeline-uk/>

Světová banka (2020). *Population 2020*. Dostupné 12.04.2022 z <https://databank.worldbank.org/data/download/POP.pdf>

Úřední věstník Evropské unie (1994). *Dohoda o Evropském hospodářském prostoru*.
Dostupné 12.04.2022 z [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:21994A0103\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:21994A0103(01)&from=EN)

XTB (2022). *Platforma xStation5*. Dostupné 25.04.2022 z <https://www.xtb.com/cz/nabidka/obchodni-platformy/xstation>

Seznam tabulek

Tabulka 1: Pečení půl na půl.....	10
Tabulka 2: Pečení při využití výhody	11
Tabulka 3: Směna	11
Tabulka 4: Pracovní místa ve finančních službách Spojeného království.....	37
Tabulka 5: Ekonomická produkce finančních služeb podle země a regionu Spojeného království	38
Tabulka 6: Pracovní místa v britských finančních službách.....	42
Tabulka 7: Spojené království obchod ve finančních službách	44
Tabulka 8: Práce v britských finančních službách.....	49

Seznam obrázků

Obrázek 1: Rovnováha bez mezinárodního obchodu	13
Obrázek 2: Mezinárodní obchod ve vyvážející zemi.....	13
Obrázek 3: Blahobyt ve vyvážející zemi	14
Obrázek 4: Mezinárodní obchod v dovážející zemi	15
Obrázek 5: Blahobyt v dovážející zemi.....	15
Obrázek 6: Graf finančních služeb jako % z celkové ekonomiky OECD	40
Obrázek 7: Graf finančních služeb jako % z celkové ekonomiky OECD	41
Obrázek 8: Spojené království obchod ve finančních službách	43
Obrázek 9: Graf Spojené království export finančních služeb	44
Obrázek 10: Kurz libry proti dolaru	46
Obrázek 11: Kurz libry proti dolaru	50
Obrázek 12: Graf Spojené království export finančních služeb	51

Seznam zkratek

CEEAC-Communauté Économique des États de l'Afrique Central-Hospodářské společenství států střední Afriky

COMESA-The Common Market for Eastern and Southern Africa-Společný trh pro Východní a Jižní Afriku

COVID-19-coronavirus disease 2019-koronavirové onemocnění 2019

ČNB-Česká národní banka

DAX-Deutscher Aktienindex-německý burzovní index

EBA-European Banking Authority-Evropský orgán pro bankovníctví

EHP-Evropský hospodářský prostor

EHS-Evropské hospodářské společenství

EMA-European Medicines Agency-Evropská agentura pro léčivé přípravky

ES-Evropské společenství

ESUO-Evropské společenství uhlí a oceli

EY-Ernst & Young

FCA-Financial Conduct Authority-Orgán pro finanční chování

FTSE100-Financial Times Stock Exchange 100-Akciový index zahrnující 100 společností s největší tržní kapitalizací

GATT-General Agreement on Tariffs and Trade-všeobecná dohoda o clech a obchodu

GBP-British pound-libra šterlinků

USD-United States dollar-Americký dolar

GFCI-Global Financial Centres Index-think-tank globálních finančních center

HDP-Hrubý domácí produkt

HMU-Hospodářská a měnová unie

MERCOSUR-Mercado Común del Sur-Společný trh jihu

MMF-Mezinárodní měnový fond

NAFTA-North American Free Trade Agreement-Severoamerická dohoda o volném obchodu

NATO-North Atlantic Treaty Organization-Severoatlantická aliance

OECD-Organisation for Economic Co-operation and Development-Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

OEEC-Organisation for European Economic Cooperation-Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

S&P500-Standard & Poor's 500-500 nejvýznamnějších světových společností obchodujících na amerických burzách

SADC-Southern African Development Community-Jihoafrické rozvojové společenství

SRN-Spolková republika Německo

SZP-Společná zemědělská politika

WTO-World Trade Organization-Světová obchodní organizace

ZVO-Zóna volného obchodu

Abstrakt

APA 6: Bubeníček, Roman (2022). *Brexit-příležitost nebo hrozba* (Bakalářská práce), Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta ekonomická, Česko.

Klíčová slova: integrace, Spojené království, finanční služby, Evropská unie,

Bakalářská práce s názvem „*Brexit-příležitost nebo hrozba*“ se zabývá problematikou brexitu spojenou s předbrexitovým a pobrexitovým obdobím. Práce se zabývá i teoretickým ukotvením tématu, a to v mezinárodním obchodu, s kterým je úzce propojeno, a také s tématem ekonomické integrace. Dále je představena role evropské ekonomické integrace a její historický vývoj. V další části je srovnáván trh finančních služeb před brexitem a po brexitu. Cílem bakalářské práce je nalezení odpovědi na otázku, zdali zvolená forma brexitu je pro Velkou Británii příležitostí nebo hrozbou v rámci jednotlivých stupňů ekonomické integrace. Práce se věnuje problematice brexitu pouze v oblasti finančního sektoru britské ekonomiky. Teoretická část práce je složena ze dvou kapitol, praktická část ze čtyř kapitol. V závěru jsou zmíněna řešení, která mohla být použita při brexitových vyjednáváních při výstupu Spojeného království z Evropské unie.

Abstract

APA 6: Bubeníček, Roman (2022). *Brexit-opportunity or threat* (Bachelor Thesis). University of West Bohemia, Faculty of Economics, Czech Republic.

Key words: Integration, United Kingdom, financial services, European Union

The bachelor thesis entitled "Brexit-Opportunity or Threat" deals with the issue of Brexit related to the pre-Brexit and post-Brexit period. The thesis also deals with the theoretical anchoring of the topic, namely in international trade, with which it is closely linked, and also with the topic of economic integration. The role of European economic integration and its historical development are also presented. The next section compares the financial services market before and after Brexit. The aim of the bachelor thesis is to find an answer to the question whether the chosen form of Brexit is an opportunity or a threat for the UK within the different stages of economic integration. The thesis focuses on the issue of Brexit only in the financial sector of the British economy. The theoretical part of the thesis consists of two chapters, the practical part of the thesis consists of four chapters. In the conclusion, solutions that could have been used in the Brexit negotiations when the United Kingdom left the European Union are mentioned.